Itaque conjuges, quatenus ſe acceptant in ordine ad carnalem copulam, non agunt vice Chriſti; bene tamen quatenus ſe acceptant in ordine ad ſpirituale vinculum; ſic enim faciunt ſacramentum, & Chriſtus eos unit ſibi per gratiam, ſicut ſibi univit Eccleſiam.

XVI. Objiciunt quinto contra idem. Miniſter ſacramenti debet illud intendere; ſed plurimi idiotæ non intendunt, dum contrahunt facere ſacramentum, cum neſciant ſe eſſe illius Miniſtros; ergo &c.

XVII. Reſpondeo primo. Retorquendo inſtantiam. Parochus aliquando, non intendit facere ſacramentum, immo poſitive coram eo contrahentibus repugnat; ergo nec Parochus eſt Miniſter. Rurſus contingere poteſt, ut contrahentes non intendant recipere ſacramentum; cum neſciant, illum contractum eſſe ſacramentum, ergo nec ſacramentum recipiunt.

Reſpondeo ſecundo, negando min. Qui enim contrahunt neſcientes ſe eſſe Miniſtros, vere tamen contrahendo voluntarie miniſtrant. Et ideo licet non intendant explicite facere ſacramentum, dum tamen volunt facere illo actu id, quod facit Eccleſia, intendunt implicite facere ſacramentum. Sicut ſi Atheus neſciens, immo nec credens eſſe ſacramentum, Baptiſmum debita forma volens miniſtret, vere intendit miniſtrare, quia intendit facere illo actu, quod facit Eccleſia.

XVIII. Objiciunt ſexto. In aliis ſacramentis alius eſt conferens, alius ſuſcipiens: ſed contrahentes ſuſcipiunt ſacramentum matrimonii, ergo illud ſibi non conferunt.

XIX. Reſpondeo primo. Nec etiam alia ſacramenta ſunt in duobus, & tamen ſacramentum Matrimonii, quia eſt contractus, eſt in duobus. Sicut ergo, & contractum ſuſcipiunt, & contractum faciunt; ita & ſacramentum ſuſcipiunt & ſibi invicem conferunt, quia Chriſtus elevans matrimonium ad dignitatem ſacramenti, illud a natura contractus non extraxit —— Reſpondeo ſecundo ſub diverſa ratione contrahentes matrimonium ſuſcipiunt ſacramentum, & ſub alia ſibi conferunt: dum enim ſibi mutuo faciunt vinculum, & obligationem, ſacramentum ſibi mutuo conferunt; dum autem obligationem illam voluntarie mutuo ſuſcipiunt, ſuſcipiunt ſacramentum.

XX. Objiciunt tandem. Ridiculum eſt laicum, immo & feminam eſſe Miniſtrum ſacramentorum ordinarium.

Sed nego ant. Nam ſi ridiculum non eſt, eos eſſe Miniſtros matrimonii in ratione contractus, & quidem ordinarios, nec ridiculum, ſed conſonum erit, ut ſint Miniſtri ordinarii ejuſdem, etiam in ratione ſacramenti. Sed de hoc ſatis.

QUÆSTIO III.

De Conſenſus ad Matrimonium requiſito.

CUM conſenſus utriuſque conjugis ſit cauſa efficiens matrimonii, merito ſtabiliendum eſt, quis, qualiſque conſenſus ad Matrimonium contrahendum requiratur.

DUBIUM I.

An Conſenſus requiratur ad Eſſentiam Matrimonii.

§. I.

Conſenſus mutuus Requiritur.

I. DE hoc agit S. Thom. *in 4. diſt. 17. q. 1. art. 2.* & *q. 45. Suppl. art. 1. & ſeq.* In quo tria occurrunt inveſtiganda. Primum: an talis conſenſus requiratur ad matrimonium. Secundum: An poſſit in hoc a Deo diſpenſari. Tertium: An iſte conſenſus debeat verbis exprimi. Hæc in præſenti Dubio reſolventur.

II. Dico conſenſus mutuus contrahentium, ita ad matrimonium eſt neceſſarius, ut nec Reſpublica, nec Eccleſia, nec quævis poteſtas, ſaltem inferior divina, poſſit illum ſupplere. Quod ſit neceſſarius, probo ex S. Thom. *q. 45. citata art. 1. in arg.* ſed contra: *Unus non accipit poteſtatem in eo, quod eſt libere alterius, niſi per ejus conſenſum: ſed per Matrimonium accipit uterque conjugum poteſtatem in corpus alterius, ut patet 1. Cor. 7. cum prius uterque liberam poteſtatem ſui corporis haberet; ergo conſenſus facit Matrimonium.*

In corpore autem art. ita diſcurrit: *In omnibus ſacramentis eſt aliqua ſpiritualis operatio mediante materiali operatione, quæ eam ſignificat; ſicut per ablutionem corporalem in Baptiſmo, ſit ablutio interior ſpiritualis. Unde cum in Matrimonio ſit quædam ſpiritualis conjunctio, in quantum Matrimonium eſt ſacramentum, & aliqua materialis ſecundum quod eſt in officium naturæ, & civilis vitæ; oportet quod mediante materiali, fiat ſpiritualis virtute divina. Unde cum conjunctiones materialium contractuum fiant per mutuum conſenſum, oportet quod hoc modo etiam fiat matrimonialis conjunctio.* Ex quibus ſic diſcurro. Matrimonium eſt contractus, quo vir, & uxor conjunguntur, & repræſentant conjunctionem Chriſti cum Eccleſia: ſed omnis contractus fit per conſenſum contrahentium, & conjunctio Chriſti cum Eccleſia, quæ eſt per charitatem, voluntate fit; ergo &c.

III. Nec dicas. Matrimonium eſt ab inſtitutione divina; ergo non fit ab humana voluntate —— Reſpondeo enim cum S. Th. ad 1. *Quod ſacramentorum prima cauſa eſt divina virtus, quæ in eis operatur ſalutem: ſed cauſa ſecunda, ſeu inſtrumentales ſunt materiales operationes, ex divina inſtitutione habentes efficaciam, & ſic conſenſus in matrimonio eſt cauſa.* Cauſa, inquam, quia ut S. Thom. ad 2. *Matrimonium non eſt ipſe conſenſus, ſed quædam unio ordinatorum ad unum .... quam conſenſus facit: Nec conſenſus proprie loquendo conjunctionem Chriſti ad Eccleſiam ſignificat, ſed voluntatem ejus, qua factum eſt, ut Eccleſia conjungeretur.*

IV. Quod autem nulla poteſtas inferior divina poſſit hunc conſenſum in matrimonio ſupplere. Prob. Nam poteſtas civilis ad ſummum jus habet in corpora ſubditorum, ubi id exigit bonum commune, vel privatum alterius; ſed nullum bonum publicum, aut privatum exigere poteſt, ut vir, & femina ſine conſenſu, aut inviti matrimonium contrahant: Quod enim bonum ſperari poſſet ex matrimonio cui deeſſet conjunctio animorum, immo perpetua eſſet disjunctio? Quæ mala timeri non poſſent, in quibus nullus eſſet amor, ſed odium, in quo tota vita perſeverarent? Quo modo tale matrimonium eſſet ſignum conjunctionis Chriſti cum Eccleſia, quæ eſt per charitatem?

V. Hanc poteſtatem Chriſtus non communicavit Eccleſiæ, quæ illa nunquam uſa eſt, etiam ubi certa matrimonia videbantur neceſſaria ad conſervationem regnorum, aut ad fidei augmentum. Signum ergo eſt, poteſtatem illam in ſe non agnoſcere. Hinc licet poſſit Reſpublica ſubditum reluctantem trahere in ſervitutem, immo & in mortem, non tamen matrimonium; quia primum aliquando exigere poteſt bonum commune, non autem ſecundum, ut diximus.

VI. Dices. In caſu neceſſitatis poteſt invitus cogi ad Epiſcopatum, quod eſt matrimonium quoddam ſpirituale cum ſua Eccleſia: ergo etiam cogi poteſt invitus ad matrimonium corporale.

Reſpondeo, diſt. ant. Cogi poteſt per præceptum, ut nempe de nolente ex obedientia fiat volens, conc. ant. Et hoc modo cogi poteſt ad matrimonium. Cogi poteſt, ut fiat Epiſcopus ſine conſenſu, nego ant. Sic nec poteſt cogi, ut quis ſine conſenſu fiat maritus. Quia cum vir, & femina dum contrahunt matrimonium, ſint etiam miniſtri ſacramenti, & non ſolum illud ſuſcipiant, ad utrumque requiritur intentio.

VII. Dices adhuc. Poteſt Princeps ſupremus compellere ſubditum ad venditionem certarum rerum, aut alios contractus, ſi uſui communi ſit neceſſarium; ergo etiam ad contractum matrimonialem.

Reſp. poſſe quidem per præceptum adigere ſubditum, ut contrahat. Sed ſi compellat per violentiam ad venditionem, ſubdito non conſentiente, ita ut tradat coactus, & nolens rem ſuam; tunc ſubditus non vendit, nec contrahit, quia hoc eſt contra eſſentiam contractus: ſed contrahit Princeps de bonis ſubditi, de quibus poteſt diſponere ob exigentiam boni communis: quod tamen non poteſt in noſtro caſu, quia id nunquam bono communi conveniens eſſe poteſt.

§. II.

An Conſenſus ſuppleri poſſit a Deo?

VIII. SUppono, conſenſum in matrimonio, quatenus contractus eſt, non poſſe a Deo ſuppleri, ita ut ſit contractus ſine conſenſu contrahentium. Quia cum conſenſus ſit de eſſentia contractus, non minus ac animal rationale de eſſentia hominis; ſicut non poteſt fieri, ut ſit homo, & non ſit animal rationale, ita nec poteſt fieri, ut ſit contractus, & non ſit conſenſus contrahentium. Dubium eſt de matrimonio quoad vinculum, ſeu de mutua poteſtate ſuper corpus alterius.

IX. Dico, Probabile eſt, Deum poſſe inducere vinculum matrimoniale inter duos, abſque eorum prævio conſenſu.

Prob. Nam vinculum conjugale in re nil aliud eſt, quam mutuum dominium corporum in ordine ad actum conjugalem: ſed Deus non expectato mutuo conſenſu viri, & feminæ poteſt mutuum hunc conſenſum efficere, cum magis ſit dominus corporis viri, & mulieris, quam ipſi vir, & mulier; ergo &c. Immo cum habeat in ſua poteſtate etiam voluntatem utriuſque, poteſt eos conjungendo, excitare in cordibus mutuum amorem, & obſequium ad prolis educationem, & humanum convictum. Quod nulla creata poteſtas facere poteſt.

X. Volunt nonnulli, primos parentes hoc modo conjunctos fuiſſe a Deo, & hac poteſtate Deum uſum fuiſſe in conjugio Oſeæ, & mulieris fornicariæ, & putant inſinuatum a S. Th. *1. 2. q. 100. art. 6. ad 3.*

Sed verius judico, Deum nunquam in matrimonio conſenſum ſuppleviſſe. Non in conjugio primorum parentum. Nam illa verba, quæ adducta coram ſe Eva protulit Adam Gen. 2. v. 23. & 24. *Hoc nunc os ex oſſibus meis, & caro de carne mea &c.* Indicant, tunc mutuo conſenſu conjugium initum fuiſſe, unde ſtatim Eva *uxor* Adami vocatur. Et quidem conveniens erat, ut matrimonium, quod omnium aliorum exemplar eſſe debebat, mutuo contrahentium conſenſu perficeretur. Illud autem Chriſti, Matth. 19. *Quod Deus conjunxit, homo non ſeparet*, cum dictum ſit de omni matrimonio, ſolum denotat, Deum, ut cauſam primam conjungere virum, & feminam, non vero tollit, quin & contrahentes velut cauſæ ſecundæ, mutuo conſenſu ſeſe conjungant.

Ad id, quod dicitur de Oſea: dico, Deum non ſuppleviſſe conſenſum Oſeæ, & mulieris fornicariæ, ſed ſolum feciſſe, ut quæ non erat ſua, accedendo ad eam ipſa volente, fieret ſua. Nec aliud intendit S. Thomas.

XI. Dices. Conſenſus eſt cauſa formalis matrimonii: ſed res non poteſt eſſe etiam divinitus ſine ſua forma; ergo &c. —— Reſpondeo, conſenſum non eſſe cauſam formalem, ſed efficientem matrimonii, ut vinculum eſt, ideoque poſſe a Deo

ſuppleri. Unde Deus eam obligationem inter virum, & uxorem, quam mutuus conſenſus inducit, & facit, ſua poteſtate induceret, & faceret. An vero tale, matrimonium eſſet formaliter, vel ſolum equivalenter tale, diſputare nolo; certum eſt, ſic a Dei voluntate conjunctos, teneri ad eam fidem ſibi invicem ſervandam, quam cæteri conjuges. Sed in his Metaphyſicis non juvat immorari.

§. III.

An conſenſus debeat exterius exprimi?

XII. DIco. Ad contractum matrimonialem requiritur mutuus contrahentium conſenſus per verba, aut ſigna aliqua æquivalentia expreſſus. Ita S. Thom. *quæſt. 45. Suppl. art. 2.* his verbis: *Conjunctio matrimonialis fit ad modum obligationis in contractibus materialibus. Et quia materiales contractus non poſſunt fieri, niſi ſibi invicem voluntatem ſuam verbis promant, qui contrahunt: Ideo etiam oportet, quod conſenſus matrimonium faciens verbis exprimatur; ut expreſſio verborum ſe habeat ad matrimonium, ſicut ablutio exterior ad Baptiſmum.*

XIII. Confirmatur. Matrimonium eſt ſacramentum, & eſt contractus: ſed in omni ſacramento debet eſſe aliquod ſenſibile ſignum; in omni autem contractu oportet eſſe expreſſionem verborum, quibus innoteſcat mutua traditio, & acceptatio; ergo &c.

XIV. Sed dices. Sicut per matrimonium redigitur homo in poteſtatem alterius: ita per votum: ſed votum obligat quoad Deum etiamſi non exprimatur verbis; ergo &c.

Reſpondet S. Thom. citata q. 45. art. 2. ad 1. *Quod in voto non eſt aliqua ſacramentalis obligatio, ſed ſpiritualis tantum, & ideo non oportet, quod fiat ad modum matrimonialium contractuum, ad hoc quod obliget, ſicut eſt de matrimonio* —— Dici etiam poteſt, quod votum eſt obligatio facta Deo, cui notus eſt viventis animus; at obligatio matrimonii fit homini, cui voluntas nota eſſe non poteſt niſi exterius manifeſtetur.

XV. Dixi, conſenſum manifeſtari debere verbis, aut ſignis. Nam ſi uterque, vel alter contrahentium ſit mutus, vel diverſorum idiomatum, dicit S. Thomas citatus ad 2. *Quod quamvis tales non poſſint vota ſua mutuo verbis exprimere, poſſunt tamen exprimere nutibus: & tales nutus pro verbis computantur.* Immo addit ibidem *ad 3.* quod etſi puella pro verecundia taceat, ipſa ejus taciturnitas, ſi parentes pro ea reſpondeant, nec ipſa contradicat, habebitur tamquam ſignum conſenſus. Nam *Eos qui conjunguntur, ſic oportet conſentire, ut invicem ſe ſpontanee recipiant, quod judicatur fieri, ſi in deſponſatione non contradicant. Unde verba parentum computantur in caſu illo, ac ſi eſſent puellæ: ſunt enim ſufficiens ſignum, quod ſunt ejus, ex quo non contradicit.* Utrumque docet etiam *Catech. Roman. de Sacram. Matrim. n. 7.* his verbis: *Sed verborum loco tum nutus, & ſigna, quæ intimum conſenſum aperte indicent, ſatis ad matrimonium eſſe poſſunt; Tum ipſa etiam taciturnitas, cum puella propter verecundiam non reſpondet, ſed pro ea parentes loquuntur.*

Addit tamen Sylvius, quod non debet Parochus permittere, ut abſque verbis contrahentium, ſi poſſunt, fiat, vel contractus, vel ſacramentum matrimonii, quando ipſi ſunt præſentes: Qui vero nollet uti verbis, non videretur excuſandus a mortali, quando matrimonium initur in Eccleſia coram Parocho, & teſtibus: quia ſine cauſa recederet a notabili ritu, quem Eccleſia ſemper obſervavit, & obſervari voluit in ſuſceptione ſacramenti.

XVI. Quæres: An oporteat conſenſum viri, & mulieris ſimul exprimi?

Reſpondeo, non oportere, immo non decere ut verba utrinque ſimul proferantur, ſed melius eſt, ut unus poſt alium loquatur, ita ut poſtquam una pars conſenſum ſuum expreſſit, altera exprimat ſuum, vel eodem illo loco, & tempore, vel diverſo, modo conſenſus prioris adhuc ſaltem virtualiter perſeveret. Cenſetur autem perſeverare, quamdiu non revocatur. Quanti autem temporis intervallum poſſit intercedere, prudentum judicio relinquendum eſt. Solum eſt advertendum, quod utriuſque conſenſus poſt Tridentinum exprimatur coram Parocho, & teſtibus.

DUBIUM II.

Qualis debeat eſſe conſenſus ad Matrimonium.

§. I.

An debeat eſſe de præſenti?

I. DIco. Conſenſus per verba de futuro expreſſus, non efficit matrimonium, ſed ſolus conſenſus per verba de præſenti expreſſus. Ita S. Thomas citata q. 45. art. 3. & probat in argum. *Sed contra* Primo. *Ille qui conſentit in aliquam per verba de futuro, & poſtea cum alia per verba de præſenti; ſecundum jura debet habere ſecundam pro uxore* (Cap. ſicut ex litteris de Sponſal. & Matrim.) *Sed hoc non eſſet ſi conſenſus per verba de futuro faceret matrimonium, quia ex quo verum eſt matrimonium cum una, ea vivente non poteſt contrahi cum alia; ergo conſenſus per verba de futuro non facit matrimonium.* —— Secundo. *Qui promittit aliquid ſe facturum, nondum facit illud: ſed qui conſentit per verba de futuro, promittit ſe cum aliqua contracturum matrimonium: ergo non contrahit adhuc cum illa.*

In corp. autem art. ſic diſcurrit. *Cauſæ ſacramentales ſignificando efficiunt, unde hoc efficiunt, quod ſignificant. Quia ergo cum aliquis conſenſum ſuum per verba de futuro exprimit, non ſignificat ſe facere matrimonium, ſed promittit ſe facturum: ideo talis expreſſio conſenſus non facit matrimonium, ſed ſponſionem ejus, qui ſponſalia nominantur.*

II. Quare ſi contrahentes dicant: *Accipiam te in meum, aut meam*, vel *accipio te in annum proximum*, non fit actu translatio poteſtatis corporis unius in alterum, ſed ſolum facienda ſpondetur. *Et etiam* (inquit S. Thomas ad 2.) *in aliis contractibus, qui verbis futuris utitur, non transfert poteſtatem rei ſuæ in alterum, ut ſi dicat:* Dabo tibi, *ſed ſolum quando verbis præſentibus utitur.* Si vero dicant: *ex hoc temporis puncto habeo te in maritum vel uxorem*, fit matrimonium: quia licet verba ſonent futurum, tota tamen ſententia ſignificat præſentem acceptationem in conjugem. Ita Alexander III. Cap. *Ex parte* de ſponſalibus: ubi mandat, eum qui ſic contraxerat, & poſtea aliam duxerat, compelli, ut relicta ſecunda, redeat ad primam uxorem.

III. Sed dices contra reſolutionem. Per votum religionis homo contrahit matrimonium ſpirituale cum Deo, ſed votum religionis fit per verba de futuro, & obligat; ergo & ſimiliter &c. Unde Cap. *Si quis* 30. quæſt. 5. jubetur, ut illa ſit legitima uxor, cui divinis tactis ſcripturis juraverit quis, ſe eam habiturum uxorem legitimam.

IV. Reſpondeo cum S. Thom. ibid. ad 3. *Quod in voto profeſſionis actus ſpiritualis matrimonii per verba de futuro exprimitur, ſcilicet obedientia, vel obſervantia regulæ, & non ipſum matrimonium ſpirituale. Si autem ſpirituale matrimonium in futurum voveatur, non eſt matrimonium ſpirituale, quia nondum ex hoc aliquis eſt Monachus, ſed ſe futurum Monachum pollicetur.* Ad caput vero *ſi quis* dicit Gloſſa ibi, verba illa referri ad tempus præſens: non enim ille juravit ſic *Ducam te in uxorem*, ſed *ſe habiturum*, ideſt, habitam ſe retenturum. Dicunt alii, illis verbis non ſignificari, quod ex tali juramento ſit uxor, ſed quod teneatur illam ducere in uxorem.

§. II.

An conſenſus ſimulatus ſufficiat?

COnſenſus ſimulatus, ſeu fictus eſt ille, qui exterius quidem per verba de præſenti exprimitur, ei tamen deeſt conſenſus internus.

V. Dico. Conſenſus per verba de præſenti expreſſus, ſi deſit conſenſus interior, in re non facit matrimonium. Ita declaravit Innocentius III. Cap. *Tua nos* de Sponſal. his verbis: *Sine conſenſu nequeunt cætera fœdus perficere conjugale.* Ita refert, & docet S. Thom. citata, *quæſt. 45. Supplem. art. 4.* Qui addit *in arg.* ſed contra: *Intentio requiritur in omnibus ſacramentis: ſed ille, qui corde non conſentit, non habet intentionem matrimonii contrahendi, ergo non fit matrimonium:* In corpore autem art. ſic diſcurrit: *Sicut ſe habet ablutio exterior ad Baptiſmum, ita ſe habet expreſſio verborum ad hoc ſacramentum; Unde ſicut ſi aliquis ablutionem exteriorem reciperet non intendens recipere ſacramentum, ſed ludum, & dolum facere, non eſſet baptizatus: ita expreſſio verborum ſine interiori conſenſu matrimonium non facit.* Circa hoc tamen occurrunt varia dubia. Pro quorum reſolutione,

VI. Quæritur primo: An qui ſimulate contraxit matrimonium cum aliqua, teneatur eam ducere?

Reſpondeo regulariter, & per ſe teneri eam ducere. Primo. Quia utrinque eſt contractus *Do, ut des*, mulier autem implevit quod ex parte ſua eſt, tradendo poteſtatem ſui corporis; ergo alter etiam tenetur, quod eſt ex parte ſua implere. —— Secundo, quia ſimulator peccavit contra juſtitiam, nec regulariter poteſt ſatisfacere, niſi ſimulationem vertat in veritatem. —— Tertio. Decepto, vel deceptæ ſequitur grave damnum: cum enim non poſſit probare fictionem alterius, non permittetur inire aliud matrimonium; & ſi permitteretur, tamen ob famam tali divortio graviter læſam, non facile, præſertim decepta, inveniret conjugem ſe dignum. Dolus autem verborum iſti ſimulatori patrocinari non debet, nec in foro conſcientiæ, nec in foro Eccleſiæ, ut ait S. Th. hoc *art. ad 2.*

VII. Dixi regulariter, & per ſe. Nam Theologorum judicio certi ſunt caſus, quibus ſimulator eam ducere non teneretur. Primo. Si duxerit alteram legitimo conſenſu adhibito; in quo caſu teneretur compenſare injuriam priori illatam, prudentum arbitrio. Sed caſus iſte vix occurret. Eccleſia enim ipſum ſemper compellet ad manendum cum prima uxore, ut colligitur ex Cap. *Ex parte* de Sponſalibus, & Cap. *Licet* de Sponſa duorum. Et ratio eſt, quia ut ait S. Thom. citatus ad 3. *In tali caſu Eccleſia compellit eum ad ſtandum cum prima uxore, quia ſecundum ea judicat, quæ foris apparent: nec decipitur in juſtitia, ſive in jure, quamvis decipiatur in facto.* Addit tamen S. Doctor: *Sed ille debet potius excommunicationem ſuſtinere, quam ad primam uxorem accedat; vel debet in alias regiones remotius fugere.* Quia dimittendo ſecundam uxorem cum qua legitime coram Deo contraxit; ut rediret ad priorem, peccaret mortaliter, quia vere conjux non eſt defectu conſenſus, nec eſſe poteſt, conſenſu in matrimonium cum altera præſtito per verba de præſenti.

VIII. Secundo. Non tenetur ſimulator eam ducere, ſi maxima ſit conditionis diſparitas, vel evidentia ſigna ficti conſenſus præbuerit. Tunc enim judicari poteſt, mulierem vere deceptam non fuiſſe, aut verbis viri non crediſſe, vel certe non debuiſſe credere.

Ter-

Tertio. Si mulier, quæ videtur decepta, ſe virginem ſimulaverit, cum non eſſet.

Quarto. Si gravia mala, capitales inimicitiæ, diſſidia, cædes &c. ex hujuſmodi matrimonio merito timeantur. Quo caſu pecuniaria compenſatio ſufficiet.

IX. Quæres ſecundo: Quid dicendum de prole ex matrimonio ficte contracto ſuſcepta?

Reſpondeo: Prolem ex matrimonio ficte ex parte unius contracto ſuſceptam, antequam fictio alteri conjugi innoteſcat, vel probetur, legitimam cenſendam eſſe; Filii enim geniti ex matrimonio bona fide, ſaltem ex parte unius parentis inito in facie Eccleſiæ, legitimi cenſentur, modo concepti ſint ante divortium, Judicis Eccleſiaſtici ſententia decretum, quicumque defectus, ſeu impedimentum occultum, vel uni tantum conjugum notum interceſſerit. Id conſtat ex Cap. *cum inter* & Cap. *Perlatum*, quæ ſunt Alexandri III. reſponſa Extr. *Qui filii ſint legitimi*. Et Cap. *Pervenit* quod eſt Cæleſtini III. & Cap. *Ex tenore*, quod eſt Innocentii III. eodem titulo ſubſcribit S. Thom. *in 4. diſt. 41. quæſt. 1. art. 3. q. 1. ad 2.* dicens: *Ignorantia excuſat illicitum coitum a peccato niſi ſit affectata: unde illi qui conveniunt bona fide in facie Eccleſiæ, quamvis ſit impedimentum, dum tamen ignorant, non peccant, nec filii ſunt illegitimi.*

X. Quæres tertio: An uno conjugum affirmante, ſibi defuiſſe conſenſum, liceat alteri novum ſtatim inire conjugium?

Reſpondeo negative: Sicut enim Eccleſia non ſtatim credit id aſſerenti, nec probanti; ita nec ille credere tenetur, ſed jure ſuo uti poteſt, utpote bonæ fidei poſſeſſor, & exiſtimare, quod nunc forte mentiatur, quæ aſſerit ſe prius in facie Eccleſiæ fuiſſe mentitam. Nam, ut ait Innocentius III. Cap. *Per tuas*, extr. de Probationibus: *Nimis indignum eſt (juxta legitimas ſanctiones) ut quod ſua quiſque voce dilucide proteſtatus eſt, in eumdem caſum proprio valeat teſtimonio infirmare.*

Etiam S. Thom. *in 4. diſt. 27. q. 1. art. 2. q. 4. ad 2.* & *quæſt. 45. Suppl. art. 4. ad 2.* objicienti, quod ſi interior conſenſus requiritur, ut ſit matrimonium, cum hic non ſit notus, neuter poterit ſcire de altero, an ſit verus conjux, reſpondet: *Si deſit conſenſus mentalis ex parte unius, ex neutra parte eſt matrimonium: quia matrimonium conſiſtit in mutua conjunctione. Tamen probabiliter poteſt credi dolum non eſſe, niſi ſigna evidentia doli appareant; Quia de quolibet præſumendum eſt bonum, niſi probetur contrarium. Unde ille, ex cujus parte dolus non eſt, a peccato excuſatur per ignorantiam.* Quod ſi Judicis ſententia comprobatum fuerit, prius matrimonium abſque interiori conſenſu exterius initum eſſe, poterit diſſoluto primo, utpote nullo, iniri ſecundum matrimonium, & eo libere uti.

XI. Sed quæres quarto: Quid faciet qui de valore ſui matrimonii dubitat? —— Rurſus: Quid faciet alter, qui novit, eum dubitare?

Reſpondeo ad primum. Quod ſi dubium ſit temerarium, & ſine ſufficienti fundamento, debet judicio Parochi, vel Confeſſarii, aut viri prudentis illud deponere, quo depoſito, tamquam conjux legitimus poteſt debitum conjugale & reddere, & petere. Si vero dubium non ſit temerarium, ſed probabili aliqua ratione nitatur, vel temerarium quidem ſit, ſed præ ſcrupuloſitate non poſſit, ſic dubitans, vel opinans illud deponere, poteſt reddere debitum; non videtur tamen poſſe petere. Ita S. Thomas *quæſt. 55. Suppl. art. 9. ad 4.* S. Bonaventura, *in 4. diſt. 38.* Petrus Soto, *Lect. 9. de Matrim.* Navarrus, & ante omnes Innocentius III. Cap. *Inquiſitioni*, tit. de ſententia Excommunicationis.

Ratio primi eſt. Nam dubium unius non eſt ſatis, ut ſpoliet alterum ſua poſſeſſione: atqui non dubitans habet in ſua poſſeſſione corpus conjugis dubitantis; ergo non poteſt a dubitante ſpoliari, & propterea dubitans debet illi reddere debitum —— Neque reddendo, ſtante tali dubio, peccat: quia non dubitat, an ſit peccatum mortale id quod agit, immo formare debet judicium, quod hoc ſibi liceat, cum non ignoret eſſe alteri reddendum id, quod eſt in illius poſſeſſione. —— Ratio autem ſecundi eſt. Quia tenetur evitare periculum fornicationis quantum poteſt: poteſt autem non petere debitum, & ſic periculum evitare.

Dominicus tamen Soto, quem ſequitur Sanchez, Bonacina, & alii, dicit, quod licet ante factam ſufficientem veritatis inquiſitionem non poſſit is, qui dubitat exigere debitum, poteſt tamen ea ſufficienter adhibita. Partim, quia poſſeſſor bonæ fidei, ſi dubitet, rem eſſe alienam, & facto ſufficienti examine nequit deponere dubium; poteſt non tantum detinere rem illam, ſed etiam illa uti. Nam dubium quod remanet eſt ſpeculativum, non practicum; partim quia poſt ſufficientem diligentiam habet ignorantiam invincibilem. Hæc opinio probabilis eſt, prima tamen communior.

XII. Reſpondeo ad ſecundum. Quod conjux alter non dubitans, conſcius tamen dubii ſui conjugis, poteſt ei negare debitum ſaltem petenti ante præmiſſum debitum examen, quia ille non habet jus ad petendum: poteſt etiam reddere, quia eſt in pacifica poſſeſſione, nec tenetur credere dubitanti. —— Si autem etiam ipſe dubius ſit, vel juſtas habeat rationes cum altero dubitandi, neuter poteſt reddere, vel petere, quia dubitans non eſt in poſſeſſione pacifica, ideoque nec poſſeſſor bonæ fidei, niſi poſtquam adhibuerit ſufficientem diligentiam.

Dubium III.

An conſenſus in occulto factus per verba de præſenti faciat Matrimonium.

§. I.

An Matrimonium Clandeſtinum fuerit aliquando validum, & licitum?

I. CONſenſus in occulto factus, de quo S. Th. *q. 45. Supplem. art. 5.* alio nomine vocatur *Matrimonium clandeſtinum* a voce *Clam*, ſeu *Secretum*. Tale autem Jure veteri vocabatur illud, quod non poterat probari teſtibus, etiamſi Parochus fuiſſet præſens, Cap. *Quod nobis*, & Cap. *Cum inhibitio*; tit. de clandeſtina deſponſatione. Jure autem novo per Concilium Tridentinum conſtituto, illud matrimonium eſt proprie clandeſtinum, quod contrahitur abſque præſentia Parochi, vel alterius Sacerdotis, de Parochi, aut Ordinarii licentia, & abſque duobus teſtibus. Quod enim contrahitur abſque præviis publicationibus, vel denuntiationibus, ſi cætera adſint, proprie clandeſtinum non eſt, quamvis non ſine peccato abſque legitima auctoritate omittantur.

II. Dico ergo: Matrimonia clandeſtina aliquando fuerunt valida, nunquam tamen licita. Utrumque teſtatur Tridentina Synodus, *Seſſ. 24. cap. 1. de Reformat.* his verbis: *Tametſi dubitandum non eſt, clandeſtina matrimonia, libero contrahentium conſenſu facta, rata, & vera eſſe matrimonia, quamdiu Eccleſia ea irrita non fecit; & proinde jure damnandi ſint, ut eos Sancta Synodus anathemate damnat, qui ea vera, ac rata eſſe negant . . . . . nihilominus Sancta Dei Eccleſia ex juſtiſſimis cauſis ea ſemper deteſtata eſt, atque prohibuit.* Rata quoque, & vera, ſed illicita fuiſſe ſuo tempore docet S. Thom. *art. 5.* citato, his verbis: *Sicut in aliis ſacramentis quadam ſunt de eſſentia ſacramenti, quibus omiſſis non eſt ſacramentum; quadam autem ad ſolemnitatem ſacramenti pertinent, quibus omiſſis verum nihilominus perficitur ſacramentum, quamvis peccet qui omittit: ita etiam conſenſus expreſſus per verba de præſenti inter perſonas legitimas ad contrahendum, matrimonium facit: quia hæc duo ſunt de eſſentia ſacramenti, alia autem omnia ſunt de ſolemnitate ſacramenti, quia ad hoc adhibentur, ut matrimonium convenientius fiat. Unde ſi omittantur, verum eſt matrimonium, quamvis peccent ſic contrahentes, niſi per aliquam legitimam cauſam excuſentur.* Et ibidem *ad 3.* aſſignans cauſam, cur clandeſtina matrimonia prohibita fuerint, ait: *Prohibentur autem clandeſtina matrimonia propter pericula, quæ inde evenire ſolent; quia frequenter in talibus eſt aliqua fraus ex altera parte: frequenter etiam ad talia conjugia tranſeunt, dum pœnitet de his, quæ ſubito facta ſunt: & multa alia mala inde accidunt; ſpeciem turpitudinis præter hoc habent.*

III. Cauſæ igitur prohibitionis erant graviſſima incommoda, quæ ex matrimoniis clandeſtinis ſequebantur. Nempe adulterium eorum, qui relicta priore uxore, cum qua clam contraxerant, cum alia palam contrahebant. Eorum etiam, qui contractus ſtulte, & imprudenter facti pœnitentes, ſibi mutuo fidem remittebant, & ſic tranſibant ad alias nuptias, a quibus, ſi quis poſtea reſilire voluiſſet, ut ad priorem, veramque uxorem rediret, ab Eccleſiaſtico judice, qui de occultis non judicat, ſed ſecundum allegata, & probata procedit, compellebatur manere cum poſteriori, cum qua tamen non ſubſiſtebat verum matrimonium. —— Accedebat, quod ſic contrahentes irreverenter ſe gerebant. Nam cum matrimonium ſit evectum ad dignitatem ſacramenti, non aliter illud contrahebant, quam ſi eſſet contractus mere Civilis, immo vilius: nam nedum illud non contrahebant coram miniſtro Eccleſiæ, & ſervatis Eccleſiæ cœremoniis; ſed nec coram aliquo judice civili, nec ſervatis cœremoniis, quas ad alios contractus civiles leges præſcribunt: ideoque ex his cauſis mortaliter peccabant, niſi (ut ait S. Th.) cauſæ aliquæ legitimæ excuſarent.

IV. Hæ autem erant. Prima: Si minor clandeſtine nubebat alicui admodum ſibi convenienti, propterea quod prævideret, ſe alioquin a curatore, vel tradendam uni non apto ſuis moribus, vel non permittendam nubere. —— Secunda: Si quis graviter vulneratus, & exinde ſtatim moriturus, concubinam, ex qua filium ſuſceperat, in uxorem accipiebat, ut eum faceret legitimum. —— Tertia. Si vel ob concubinatum apprehenſus, vel in direptione Urbis deprehenſus, poſſet evadere mortem, affirmando ſe maritum eſſe concubinæ; tunc licitum ei erat ſtatim contrahere, etiam abſque teſtibus, ut ſeipſum ſervaret. De hoc Navarrus, *cap. 16. n. 37.* & Dominicus Soto *diſt. 28. q. 1. art. 2.*

Ex quibus patet, matrimonia clandeſtina non eſſe per ſe, & ex natura ſua mala, ſicut fornicatio, quandoquidem concurrentibus quibuſdam circumſtantiis poterant licite fieri: ſemper tamen, ut ex Sancto Thoma vidimus, quamdam ſpeciem turpitudinis præſeferebant.

§. II.

An modo Valida ſint?

V. DIco. Poſt Concilium Tridentinum matrimonium clandeſtinum, non ſolum illicitum eſt, ſed irritum, & nullum. Nam per Concilium, & perſonæ factæ ſunt inhabiles ad ſic contrahendum, & contractus ſic initi invalidi declarati ſunt. Ita, *Seſſ. 24. cap. 1. de Reformat.* ſtatuit his verbis:

Qui aliter, quam præſente Parocho, vel alio Sacerdote de ipſius Parochi, ſeu Ordinarii licentia, & duobus, vel tribus teſtibus, matrimonium contrahere attentabunt; eos Sancta Synodus ad ſic contrahendum omnino inhabiles reddit, & hujuſmodi contractus irritos, & nullos eſſe decernit, pro ut eos præſenti decreto irritos facit, & annullat.

VI. Negare autem Eccleſiæ poteſtatem hoc faciendi hæreticum eſſet. Cum dogma Catholicum ſit, Eccleſiam in definiendis rebus ad fidem, & mores ſalutares pertinentibus, errare non poſſe. Unde eadem *Seſſ. 24. Can. 4.* definit: *Si quis dixerit Eccleſiam non potuiſſe conſtituere impedimenta matrimonium dirimentia, vel in iis conſtituendis erraſſe: anathema ſit.* Et ſane: Nam Eccleſia non minorem poteſtatem habet in rebus moralibus, & ſpiritualibus, quam habeat Rex, vel Princeps in Civilibus; ſed Rex, ut occurrat inconvenientibus, quæ in contractibus civilibus non obſtante prohibitione frequenter accidunt, poteſt apponere conditiones, quæ ſi deſint, contractus non valeant; ergo & Eccleſia videns, non obſtante prohibitione, adhuc multa mala ſequi ex contractu ſacramentali matrimonii clandeſtini, potuit certas ſtatuere conditiones, ſine quibus contractus matrimonialis nullus ſit. Et hanc fuiſſe cauſam, cur Eccleſia matrimonium clandeſtinum declaravit impoſterum nullum, idem Concil. *Seſſ. 24. cap. 1. de Reform.* proteſtatur dicens: *Verum cum S. Synodus animadverteret, prohibitiones illas propter hominum inobedientiam jam non prodeſſe, & gravia peccata perpendat, quæ ex eiſdem clandeſtinis conjugiis ortum habent, præſertim vero eorum, qui in ſtatu damnationis permanent, dum, priore uxore, cum qua clam contraxerant, relicta, cum alia palam contrahunt, & cum ea in perpetuo adulterio vivunt; cui malo, cum ab Eccleſia, quæ de occultis non judicat, ſuccurri non poſſit, niſi efficacius aliquod remedium adhibeatur, idcirco &c.* & ſubinde irrita declarat matrimonia eorum, qui aliter, quam præſente Parocho, & duobus teſtibus ea contraxerint.

§. III.

Objectiones Solutæ.

VII. PRimo Objicies. Matrimonia clandeſtina olim valebant: & quidem jure naturæ: ſed in re naturali Eccleſia nihil poteſt immutare; ergo &c.

Confirm. Cauſa naturalis ſufficienter applicata producit ſuum effectum; ſed mutuus conſenſus inter perſonas habiles ad contrahendum eſt cauſa naturalis matrimonii ſufficienter applicata; ergo ſive fiat clam, ſive palam, producet matrimonium.

VIII. Reſpondeo diſt. maj. Jure naturæ ea non irritante, ſed tolerante, conc. maj. Ea præcipiente, neg. maj. Matrimonia ergo clandeſtina olim valuerunt jure naturæ, non præcipiente, vel dictante debere ſic contrahi, hoc enim modo ſi valuiſſent, non poſſet Eccleſia ea irritare; ſed ſolum quia jus naturæ ea tolerabat, nec ea faciebat irrita. Quod autem jus naturæ ſolum tolerat, & non facit irritum, poteſt per legem aliquam poſitivam irritari. Sic enim contractus pupillorum, & prodigorum, & alii aliqua juris ſolemnitate carentes, etiamſi ſtando in jure naturæ non ſint irriti, per leges tamen Civiles annullati ſunt. —— Deinde matrimonia clandeſtina tunc ſolum valebant jure naturæ, quando contrahebantur inter perſonas legitimas. Quæ autem perſonæ ſint legitimæ, ex eccleſiaſticis decretis, & non ſolum ex jure naturæ petendum eſt: qua ratione pupilli non ſunt perſonæ legitimæ ad contrahendum, quia ſic legibus civilibus ſtatutum eſt.

IX. Ad Confirmat. diſt. maj. Applicata ſubjecto idoneo, & capaci, conc. maj. Non idoneo, & incapaci, neg. maj. Major ergo propoſitio vera eſt de cauſa naturali non impedita, & ſubjecto idoneo applicata. Conſenſus autem clam datus impeditur a ſuperiori poteſtate, & applicatur ſubjecto ad ſic contrahendum inhabili, unde non poteſt producere effectum matrimonii inter ſic contrahentes.

X. Objicies ſecundo. In conſtituendis impedimentis matrimonii Eccleſia ſolet reſpicere ad aliquam perſonæ qualitatem præcedentem, ob quam habeatur perſona illegitima, ut patet in gradibus conſanguinitatis, affinitatis, & aliis: ſed in contrahentibus clandeſtine nulla præcedit qualitas, ob quam ſint perſonæ illegitimæ; ergo Eccleſia non potuit eas declarare illegitimas ad contrahendum.

XI. Reſpondeo. Maj. veram eſſe, quando aliqua perſona ſtatuitur ſimpliciter inhabilis ad contrahendum, non vero quando perſona cæteroquin habilis, ſtatuitur inhabilis ad contrahendum talimodo; quo pacto Eccleſia reddidit inhabiles perſonas ad contrahendum clandeſtine. Tunc enim non reſpicit ad qualitatem præcedentem perſonæ, ſed ad tollenda mala, quæ ex contractibus tali modo factis occurrere ſolent.

XII. Objicies tertio. Eccleſia non poteſt mutare materiam, aut ſubjectum ſacramentorum, nec facere, ut aliquid ſit de illorum eſſentia, quod antea non erat; ergo non potuit irritare matrimonia clandeſtina.

XIII. Reſpondeo, neg. conſeq. & ſuppoſitum conſeq. Cum enim ſubjectum, & materia hujus ſacramenti ſint perſonæ, & conſenſus ad matrimonium contrahendum habiles, & legitimæ; per Eccleſiæ autem decretum non fiat, ut excludantur conſenſus legitimus, & perſonæ legitimæ, & illegitimæ admittantur; non mutavit materiam, aut ſubjectum ſacramenti, neque fecit, aliquid eſſe de illius eſſentia, quod prius non eſſet: ſed ſolum fecit perſonas, quæ antea erant legitimæ, nunc non eſſe legitimas ad tali modo contrahendum. Quo modo qui ex aqua cerviſiam, vel ex vino fecit acetum, non mutavit materiam Baptiſmi, aut Euchariſtiæ; quamvis fecerit, ut id quod antea erat materia illorum ſacramentorum, amplius non ſit.

Hoc exemplo uſus fuit Camillus Campegius noſtri Ordinis in Concilio Tridentino. Cum enim in eo inter Theologos diſputaretur, quomodo non mutata ſacramenti ſubſtantia, matrimonium clandeſtinum, quod valebat antea, poſſet irritum declarari, niſi coram teſtibus, & Parocho fieret; Campegius ejuſmodi exemplo difficultatem ſuſtulit; unde moti Patres, conjugium clandeſtinum ſalva ſacramenti eſſentia, eaque immutata, irritum ſe poſſe declarare arbitrati ſunt, & de facto declararunt. Hoc refert Pallavicinus in ſua de Concil. Trident. hiſtoria apud Juvenin, *de Sacram. Matrim. quæſt. 6.* de matrimonii impedimentis in genere.

XIV. De matrimonio clandeſtino aliqua expendemus infra, dum de impedimentis ſermo erit. Nunc ſatis ſit, non poſſe Eccleſiam mutare eſſentialia ſacramentorum, faciendo, ut quod prius erat materia, manens immutatum deſinat eſſe materia; puta, ut aqua manens aqua, vel perſonæ legitimæ manentes legitimæ, non ſint materia Baptiſmi, vel matrimonii; poſſe tamen id quod erat materia ſic immutare, ut amplius materia non ſit.

Dubium IV.

An Conſenſus coactus ſufficiat ad Matrimonium?

§. I.

Aliqua Prænotantur.

I. COactio duplex eſſe poteſt. Uno modo ſimpliciter, & idem eſt, ac violentia, puta, cum quis aliquem renitentem impellit ad motum. Unde violentum dicitur: *Cujus principium eſt extra, paſſo non conferente vim.* Et hæc coactio non poteſt cadere in conſenſum interiorem, qui cum ſit actus elicitus a voluntate, nullum aliud exterius principium habere poteſt, a quo efficiatur. Alio modo ſecundum quid: & hoc modo coactio coincidit cum metu ad conſenſum extorquendum adhibito: & in hoc ſenſu procedit dubium, an ſcilicet conſenſus metu extortus valeat ad matrimonium. Metus autem eſt *Inſtantis, vel futuri periculi cauſa mentis trepidatio*, ut ex Sancto Thoma, *quæſt. 47. Supplem. artic. 1.*

II. *Cogitur autem aliquis metu* (inquit Sanctus Thomas ibi art. 2.) *quando aliquid facit, quod alias non vellet, ad evitandum id quod timet.* Hoc autem violentum mixtum vocatur, quia conſenſum voluntatis non excludit omnino. Velut dum mercator in periculo navis demergendæ, ut vitam ſervet, projicit merces ſuas in mare, is ſimpliciter quidem jacturam mercium non eligit, ſed eligit tamen comparatione majoris mali, nempe, ſubmerſionis, ac mortis ſuæ. Ita qui metu compulſus dat alicui fidem conjugalem, & non ſimulate, ſed revera, is quidem conſentit, ſed conſenſu per vim, ac metum extorto, nam vult quidem, ſed ſi non eſſet metus, non vellet.

III. Duplex tamen poteſt eſſe metus: unus cadens in virum conſtantem, alter cadens in virum inconſtantem. Prior eſt, quo ad evitandum majus malum, quod timet, ac veroſimiliter imminet, cogitur aliquis amplecti minus malum: velut ſi timore mortis, mutilationis, ſervitutis, aut acerbi cruciatus, aut amittendæ virginitatis, conſentiat in conjugem; quem, vel quam alioquin accipere nollet. Poſterior vero eſt, quo ad evitandum minus malum quod timet, eligit majus malum, ut ſi metu amittendi pallium, vel nummos aliquot, vel ne excidat a gratia Domini ſui, vel e familia dimittatur, eligat ducere uxorem, quam ducere nollet, inconſtantis, imprudentis hominis eſt iſte metus: ſicut etiam ſi eam duceret metu mortis ei veroſimiliter non inferendæ. Metus cadens in virum conſtantem vocatur metus *Juſtus*, quia ex juſto, & prudenti motivo concipitur, nempe, ad evitandum majus malum, quod ex forti, & probabili æſtimatione timetur. Poteſt autem metus juſte incuti, & injuſte. His præmiſſis,

§. II.

Prior Reſolutio.

IV. DIco primo. Metus juſtus, ſeu cadens in conſtantem virum, ſed injuſte ad extorquendum conſenſum illatus, irritat matrimonium. Colligitur ex Alexandro III. Cap. *Cum locum*, tit. de Sponſal. & Matrim. ubi dicit matrimonium ſolo conſenſu contrahi: & conſenſum non habere locum, ubi metus, vel coactio intercedit.

Item Cap. *Veniens* eodem titulo, in quo aperte ſupponitur, matrimonium metu, qui in conſtantem virum cadere poſſit, contractum irritum eſſe. Quod confirmatur ab Innoc. III. Cap. *Conſultationi*.

Ita etiam S. Thom. *q. 47. Suppl. art. 3.* alias, *in 4. diſt. 29. q. 2. art. 3. quæſtiunc. 1.* hoc diſcurſu: *Vinculum matrimonii eſt perpetuum. Unde illud quod perpetuitati repugnat, matrimonium tollit. Metus autem qui cadit in conſtantem virum perpetuitatem contractus tollit, quia poteſt repeti reſtitutio in integrum. Et ideo hæc coactio metus, quæ cadit in conſtantem virum tollit matrimonium, & non alia . . . Quidam autem dicunt quod ſi adſit conſenſus, quamvis coactus, interius eſt matrimonium* quam-

quantum ad Deum, ſed non quantum ad ſtatum Eccleſiæ, quæ præſumit, ibi non fuiſſe conſenſum interiorem propter metum. Sed hoc nihil eſt. Quia Eccleſia non debet præſumere de aliquo peccatum, quouſque probetur. Peccavit autem, ſi dixit ſe conſentire, & non conſenſit. Unde Eccleſia præſumit eum conſenſiſſe, ſed judicat conſenſum illum extortum non eſſe ſufficientem ad faciendum matrimonium.

V. Ratio autem talia matrimonia irritandi ea fuit, quia cum conjuges perpetuo ſimul vivere debeant, debent conjungi conſenſu plene libero, qui ex mutuo amore excitetur, & indiviſibilem animorum conjunctionem pariat: Conſenſus autem metu juſto extortus, non ſolum ejuſmodi bona non pareret, ſed multa mala inter ſic conjugatos produceret. Ad quæ avertenda voluit Eccleſia, conjugia libero omnino, & ſpontaneo conſenſu perfici declarando, conſenſum non eſſe materiam legitimam, ſi non libere præſtetur, ſed vi, vel metu extorqueatur. Cum enim, ut ait S. Th. *art. 3.* citato in arg. *ſed contra* matrimonium ſignificet conjunctionem Chriſti ad Eccleſiam, quæ fit per libertatem amoris, non poſſet eam repræſentare, ſi conſenſus, qui matrimonium facit, eſſet aliqua metus coactione permixtus. Et propterea valet quidem baptiſmus, etiam ex metu ſuſceptus, non valet tamen matrimonium. Quia, ut ait S. Th. citatus ad primum: *Intentio non eſt cauſa efficiens ſacramenti in baptiſmo, ſed ſolum eliciens actionem mentis: Sed conſenſus eſt cauſa efficiens in matrimonio.*

VI. Sunt, qui exiſtimant matrimonia tali metu contracta eſſe invalida jure naturæ. Communior tamen ſententia eſt, ea eſſe invalida tantum jure Eccleſiaſtico, in jure naturæ tamen fundato. Huic adhæreo conſone ad ea, quæ dixi, *Tom. 1. in 1. 2. q. 1. de Voluntario Dub. 5. §. 4.* Nam metus de ſe non facit involuntarium ſimpliciter, ſed ſolum ſecundum quid: Contractus autem, qui voluntarius ſimpliciter eſt, licet admixtum habeat aliquid de involuntario, jure naturæ irritus non eſt: alioquin etiam irritum foret illud matrimonium quod ex metu juſto contrahitur proveniente ab interiori motivo, ſeu exteriori, ſed juſte illato, quod tamen falſum eſſe dicemus. Fundatur tamen in jure naturæ: quia cum quis injuſte cogitur per metum ad contrahendum matrimonium, patiatur injuriam ſuæ libertati, Eccleſia ad hanc injuriam propulſandam, ſtatuit, talia matrimonia eſſe nulla.

Neque obeſt, quod S. Thom. hic probet, matrimonium ex metu contractum eſſe nullam ratione perpetuitatis matrimonii, quæ ratio naturalis eſt. —— Nam S. Thom. id probat ſuppoſita determinatione Eccleſiæ Cap. *Cum locum*, quam refert in argum. *Sed contra*. Unde ea poſita oſtendit, convenienter ad naturam matrimonii Eccleſiam ita ſtatuiſſe.

Ex his colligi poteſt, quod matrimonia, quæ infideles non baptizati metu juſto, ſed injuſte ad extorquendum conſenſum illato contrahunt, valida ſint, niſi apud eos ſit lex Civilis ea irritans, quia non ſunt ſubjecti Eccleſiæ, nec legibus Eccleſiaſticis,

§. III.

Poſterior Reſolutio.

VII. Dico ſecundo. Matrimonium ex levi metu contractum, vel ſi ex juſto, & gravi, proveniente tamen vel a cauſa naturali, vel ab homine juſte illum inferente, vel ſi injuſte inferatur, non ordinato tamen ad extorquendum conſenſum, validum eſt. Hoc aſſertum quatuor habet partes. Prima quod matrimonium ex metu levi contractum ſit validum, certa eſt. Nam, Cap. *Veniens*, & Cap. *Conſultationi* de ſolo metu gravi, & juſto loquuntur. Nec jura ad nullitatem contractuum metum levem conſiderant: Is enim ex inconſtantia, & animi levitate potius procedit: facile poteſt intervenire, aut etiam fingi: unde ſi attenderetur, omnia plena eſſent litibus.

Secunda pars etiam patet, quia metus, etſi gravis, a cauſa tamen naturali proveniens, non facit contractum vere coactum, nec lædit libertatem. Unde ſi quis metu damnationis æternæ, aut mortis ex morbo, vel naufragio imminentis ducat uxorem, quam alias non duceret, ratum matrimonium eſt. Sicut etiam valida eſt profeſſio religioſa ex tali metu edita Cap. *Sicut nobis* tit. de Regularibus.

Tertia quoque pars certa eſt. Cum enim metus juſte incutitur, nulla fit injuria contrahenti, nec invitus appellari merito poteſt, qui cogitur ipſo jure, cui ſi parere recuſaverit, injuſtus, & iniquus eſt. Unde ille potius ſibi incutit metum, quam ab alio patiatur incuſſum. Hinc Eccleſia ſub graviſſimis pœnis ſæpe compellit eum, qui vult reſilire a ſponſalibus, ut contrahat matrimonium, quod ſpopondit.

Quarta tandem pars non minus conſtat. Nam in tali caſu metus per accidens ſe habet ad matrimonium, & proinde habendus eſt; ac ſi ſponte eligeret: ut ſi obſeſſus in aliqua civitate, & videns periculum expugnationis, ducat ſororem, aut conſanguineam obſidentis, ut ſic ſolvatur obſidio.

VIII. Ex his ſequitur, valida eſſe matrimonia ſequentia. Primum. Si quis concubinam ducat ex metu inferni, aut mortis, vel naufragii imminentis; quia metus ex cauſa naturali procedit.

Secundum. Si ad mortem juſte damnatus, & petitus ab aliqua in conjugium, cum ea contrahit, ut mortem evadat.

Tertium. Si judice juſte mortem comminante, niſi eam, quam vitiavit ducat uxorem, is eam ducit.

Quartum. Si ineatur matrimonium a reo juſte ad mortem ducendo, niſi contrahat cum ea, quæ illi offertur. Quia tunc non tam injicitur metus ad extorquendum conſenſum matrimonii, quam proponatur ei via ad evadendam juſtam mortem.

Quintum. Si parentes, aut conſanguinei vellent interficere juvenem inventum in ſtupro: ipſe autem ſponte offerret matrimonium cum ſtuprata, ſperans ſe ita poſſe animos iratos placare, & mortem evadere.

Sextum. Si parentes talem comprehendant, & minentur, ſe adducturos eum ad judicem, niſi ducat, quam invitam violavit, & tali metu compulſus ducat. Quia talis metus juſte incutitur ob cauſam, propter quam ſtuprator jure compelli poteſt ad matrimonium cum iſta puella contrahendum. Si autem minarentur mortem, aut grave aliquod malum per ſe inferre, matrimonium ex hoc metu contractum eſſet nullum: quia talis metus non ſolum ordinatur ad extorquendum conſenſum ſicut prior, ſed inſuper injuſte infertur: Habent enim parentes jus ad talem detinendum, ut præſentent judici: non autem ut per ſe mortem ei inferant, aut vulnera, vel quid ſimile.

Dixi *quam invitam violavit*; quoniam ſi puella voluntarie conſenſit, non videtur validum fore matrimonium, quod adoleſcens metu accuſationis, ex qua timeatur grave damnum, incuſſo iniret. Quia iſte metus injuſte incuteretur; violando enim filiam conſentientem, non dedit cauſam, ut ſibi talis metus incuteretur, cum ſtuprator virginis conſentientis non teneatur illam ducere, ſi aliud non interveniat. Et propterea parentes iſtius puellæ habent quidem cauſam accuſandi ſtupratorem, vel incutiendi metum ad obtinendam ſatisfactionem pro injuria ſibi illata; non tamen ad extorquendum matrimonium, niſi adſit alius titulus, ut ſi promiſerat eam ducere, vel in eo loco adſit lex recepta, ut ſtuprator ducat puellam quocumque modo violatam.

Similiter invalidum foret matrimonium, quod Titius iniret cum Berta metu compulſus a Cajo, qui ob injuriam, quam paſſus eſt a Cajo per furtum, homicidium, aut contumeliam minatur eum apud judicem deferre, niſi Bertam ducat in uxorem. Injuſte enim metus ille incutitur; quia etſi Cajus habeat jus accuſandi Titium pro ſatisfactione habenda, non habet tamen jus accuſationem minandi, ut extorqueat conſenſum matrimonii.

IX. Sed quid ſi matrimonium metu juſto, injuſte tamen illato ad extorquendum conſenſum, juramento firmetur?

Reſpondeo adhuc eſſe invalidum in veriori ſententia; quia juramentum non poteſt facere id eſſe validum, quod Eccleſia ſtatuit eſſe irritum: ſic nec facere poteſt ut matrimonium clandeſtinum ſit validum. Addo quod Eccleſia non ſatis providiſſet libertati contrahentium. Cum facile ſit iis, qui aliquem metu injuſte compellunt ad matrimonium, etiam compellere ad ipſum juramento confirmandum.

Immo tale matrimonium etiam juramento confirmatum, nec haberet vim ſponſalium. Tum quia, qui ſic injuſte cogitur ad matrimonium, & ad juramentum, ſicut præſumitur vere & ex animo non contrahere, ita nec promittere. Tum quia hujuſmodi contractus eſt irritus: Si autem reſolveretur in ſponſalia, non eſſet irritus, quia uterque contrahentium alteri maneret obligatus, ut fit in ſponſalibus.

Porro ut is, qui cogitur non ſolum contrahere, ſed etiam jurare, periculum perjurii effugiat; ſatis eſt ut vere conſentiat, vel juret ſe conſentire, & contrahere, intelligendo quantum in ipſo eſt talem metum patiente; unde ſicut contractus irritus eſt; ita nullum eſt vinculum juramenti, nec indiget relaxatione.

X. Ex his omnibus conſequitur, eum qui ſic contraxit nullo metu compelli poſſe, ut debitum reddat mulieri, cum qua ſic contraxit. Hæc enim ipſius conjux non eſt. Unde carnalis cum ea commixtio ſtuprum, aut fornicatio eſſet: Nullo autem metu poteſt induci vir conſtans, ut peccatum lethale committat, cum nullum ſit malum peccato gravius, ut ait S. Thom. in 4. diſt. 29. quæſt. 1. art. 2. ad 2. *Peccata ſunt maxima malorum: & ideo ad hoc nullo modo poteſt homo conſtans cogi; immo magis debet homo mori, quam talia ſuſtinere.*

XI. An vero, & quomodo matrimonium metu contractum convaleſcat per ſupervenientem conſenſum ſpontaneum ejus, qui fuerat coactus?

Reſpondeo convaleſcere, ſi tamen in eo, qui prius libere conſenſerat, conſenſus perſeveret. Ita S. Thom. *in 4. diſt. 29. q. 1. art. 3. q. 2. ad 1.* dicens: *Ex conſenſu libero illius qui prius coactus eſt, non fit matrimonium, niſi in quantum conſenſus præcedens in altero, adhuc manet in ſuo vigore: Unde ſi diſſentiret, non fieret matrimonium.* Et ratio eſt ut docet ibi, *quæſtiunc. 2. in corp.* Quia matrimonium ex libero duorum conſenſu fit: ſicut ergo defectu conſenſus illius qui coactus fuit, matrimonium ab initio fuit nullum: ita ſi in altero conſenſus datus non perſeveret, quamvis coactus poſtea libere conſentiat, matrimonium convaleſcere non poteſt, quia matrimonium ex neutra parte claudicare poteſt.

Ut ergo matrimonium illud convaleſcat, requiritur renovatio conſenſus utriuſque partis. Quod ſi cum primo initum fuit coram Parocho, & teſtibus, eis de metu illato nihil conſtat, ſed contractus nemine reclamante de more initus in facie Eccleſiæ; matrimonium convaleſcit per ſupervenientem ſpontaneum conſenſum occultum etiam tacitum, per mutuam maritalem cohabitationem, ut declaravit S. Pius V. Si autem coram Parocho, & teſtibus fuerit vis adhibita, vel aliunde metus incuſſus manifeſtus eſſet, matrimonium de novo in facie Eccleſiæ, ſervata forma Concilii Tridentini foret contrahendum; ita decretum S. Pii expoſuit Congregatio Concilii. Et ratio eſt quia illud matrimonium non ſolum coram Deo, ſed & in facie Eccleſiæ fuiſſet nullum.

XII. Poſtremo obſervandum eſt, omnes eos, qui directe, vel

vel indirecte cogunt aliquos ad matrimonium eſſe ipſo facto excommunicatos per Concil. Trident. *Seſſ. 24. cap. 9. de Reform. matrim.* Immo in Diœceſi Cameracenſi etiam Parochum, qui coactionis conſcius procederet ad matrimonii contractum, ut ex Synodo, *ann. 1604. tit. 21. capit. 6.*

Excipitur tamen metus reverentialis. Is enim non cogit voluntatis aſſenſum, nec virum conſtantem concutit. Unde qui ex tali metu contrahit, valide contrahit, & qui talem incutit metum nulli pœnæ ſubjicitur. Et ideo Urbanus III. Cap. *Ex litteris* tit. de deſponſ. Impuberum non declarat inita ſponſalia de voluntate parentum irrita ob ſolum reverentiæ metum, ſed ob minas puellæ a parentibus intentatas.

D U B I U M V.

An Contractus Conditionatus ſufficiat ad valorem Matrimonii.

§. I.

Reſolutio S. Thomæ.

I. Quæſtio hæc æque agitur de matrimonio, ac de ſponſalibus, unde quæ hic dicentur de matrimonio, de ſponſalibus etiam dicta ſunt intelligenda.

Dico ergo cum S. Th. q. 47. ſuppl. art. 5. *Quod conditio appoſita, aut eſt de præſenti, aut de futuro. Si de præſenti, & non eſt contraria matrimonio, ſive ſit honeſta, ſive non honeſta, ſtat matrimonium ſtante conditione, & ea non ſtante non ſtat. Sed ſi ſit contraria bonis matrimonii non efficitur matrimonium, ſicut de ſponſalibus dictum eſt. Si autem ſit conditio de futuro, aut eſt neceſſaria, ſicut ſolem oriri cras: & tunc eſt matrimonium, quia talia futura ſunt præſentia in cauſis ſuis. Aut eſt contingens, ut datio pecuniæ, vel acceptatio parentum: tunc idem eſt judicium de tali conſenſu, ſicut de conſenſu, qui fit per verba de futuro. Unde non facit matrimonium.*

De ſponſalibus etiam quæſt. 43. ſuppl. art. 1. *Si autem* (inquit) *fiat dicta promiſſio ſub conditione, diſtinguendum eſt: quia aut eſt conditio honeſta, ut cum dicitur:* Accipiam te, ſi parentibus placeat, *& tunc ſtante conditione ſtat promiſſio, & non ſtante non ſtat. Aut eſt inhoneſta. Et hoc dupliciter. Quia aut eſt contraria bonis matrimonii, ut ſi dicam:* Accipiam te, ſi venena ſterilitatis procures. *Et tunc non contrahuntur ſponſalia. Aut non eſt contraria bonis matrimonii, ut ſi dicam:* Accipiam te, ſi fortis meis conſentiat: *Et tunc ſtat promiſſio, ſed tollenda eſt conditio.*

§. II.

Reſolutiones ex prælaudata S. Thomæ Doctrina.

II. Reſolvitur primo. Quod ſi ſponſalibus, aut matrimonio apponatur conditio de præſenti, vel præterito, ſtante conditione ſponſalia, vel matrimonium ſtant, non ſtante non ſtant: unde ſi quis ita contrahat: accipio te in uxorem, ſi es primogenita, ſi virgo, ſi hoc jam placet tuis parentibus; ſi conditio ſtat, valet, ſi non ſubſiſtat, non valet; Idem dic de ſponſalibus.

Hoc autem veritatem habet, ſive illæ conditiones ſint honeſtæ, ſive etiam turpes, dummodo non contrarientur bonis matrimonii, & apponantur ea intentione, ut faciant contractum conditionatum. Alioquin ſi ſolum antecedenter ſe haberent, tamquam motiva, & non ingrederentur contractum; eſſet conſenſus abſolutus, non conditionatus.

Si vero contrariæ ſint bonis matrimonii, & afficiant matrimonium in futurum, contractus erit irritus, ut ſi dicat: *Contraho tecum ſi inveniſti venenum ad ſterilitatem procurandam.* Vel ſi dicatur: *Contraho tecum, ſi es ſterilis.* Licet enim eſſe ſterilem non adverſetur ſubſtantiæ matrimonii, quia tamen deducitur in pactum id, quod repugnat bono matrimonii, nempe proli; cenſent multi matrimonium cum tali conditione initum fore invalidum ex doctrina S. Thomæ ſuperius allata.

III. Reſolvitur ſecundo. Quod cum in ſponſalibus, vel matrimonio apponitur conditio de futuro, ſed neceſſaria, contractus ſtatim ſubſiſtit, non expectando eventum conditionis: quia ut dicit S. Th. talia futura jam præſentia ſunt in ſuis cauſis, & præſumitur, ſic contrahentes, ſi advertant conditionem neceſſario eventuram, velle, ut contractus ſtatim robur habeat. Quod ſi intentio eorum fuit ſuſpendere contractum uſque ad eventum conditionis, non eſſet in foro conſcientiæ validus ante illam impletam, quia ſolo conſenſu perficitur.

IV. Reſolvitur tertio. Quod ſi conditio, quæ apponitur honeſta ſit & de futuro, ſed contingens, contractus manet ſuſpenſus, nec ſubſiſtit ante ejus impletionem. Unde ſi quis dicat: *Accipio, vel accipiam te in uxorem ſi pater conſenſerit, vel ſi pater tantam dotem promiſerit*, matrimonium, aut ſponſalia non valent, niſi cum Pater conſentit, vel tantam dotem promiſit. —— An autem adveniente conditione, eaque impleta contractus ſtatim valeat abſque novo contractu, vel conſenſu, ſi tamen contractus conditionatus initus fuerit per verba de præſenti, & coram Parocho, ac teſtibus, licet olim dubitatum fuerit; Attamen Sanctus Pius V. pronuntiavit, impleta conditione, puta accedente conſenſu patris, aut promiſſione dotis, matrimonium, quod fuerat ſuſpenſum, ſtatim ratum, ac perfectum eſſe: nec opus eſſe, ut coram Parocho iterum celebretur, atque hanc ſententiam in judiciis omnino eſſe ſequendam, neque Concilio Tridentino repugnare. Idem declaravit Congregatio Concilii ſub Clemente VIII. ut refert Fagnanus in Cap. *Super eo*, tit. de Condit. appoſitis in Deſponſat.

V. Si tamen ante impletam conditionem de futuro inter contrahentes copula carnalis interceſſerit, per eam matrimonium de conditionato tranſit in abſolutum, quia per copulam cenſentur receſſiſſe a conditione. Ita reſpondit Innocentius III. Can. *Per tuas*, tit. de Cond. appoſitis in deſponſ. Cum enim conſultus fuiſſet de quodam, qui poſt contracta ſponſalia cum muliere ſub conditione, quod pater, & patruus ejus conſentirent, non expectata conditionis poſitione carnaliter ſe cognoverant, ac proinde mulier inſtaret pro matrimonio; vir autem contradiceret, aſſerens, ſe contraxiſſe quidem ſponſalia, ſed cum conditione conſenſus patris, & patrui, qui contradixerunt; Reſpondit Pontifex: *Quod cum liquido conſtet, quod poſt contracta ſponſalia carnalis eſt inter eos copula ſubſecuta, pro matrimonio eſt præſumendum, quia videntur a conditione appoſita receſſiſſe. Nam etſi probatum ſit, quod poſtquam pater, & patruus viri contradixere ſponſalibus, idem vir mulierem illam carnali conjunctione cognoverit; non eſt tamen aliquo modo probatum, quod antequam ipſe cognoviſſet eamdem; pater ejus, & patruus contradicere curaviſſent.* Ideſt (ait Gloſſa) Quia non expreſſe conſtat per teſtes, quod contradictio patris præceſſit copulam, fit interpretatio pro matrimonio præſumpto, & quod uterque renuntiaverit conditioni appoſitæ.

VI. Hæc regula tamen valet, quando conditio contingens eſt de futuro, non autem ſi conditio ſit de præſenti, aut de præterito, ut ſi dixerit: Accipio te in meam, ſi es virgo, ſi es legitima, ſi es nobilis, deinde matrimonio conſummato compertum ſit, eam pro tempore initi contractus non fuiſſe virginem, non eſſe legitimam, ſed ex concubina, non eſſe nobilem, ſed plebejam. Tunc enim matrimonium ab initio irritum, ac nullum fuit, nec poteſt per ſubſequentem copulam convaleſcere. Et ideo S. Th. laudatus dicit, quod ſi conditio ſit de præſenti: *Stat matrimonium ſtante conditione, & ea non ſtante, non ſtat.* Et ratio diſcriminis eſt, quia cum conditio eſt de futuro, actus non eſt initus ab initio, ſed ſuſpenditur uſque ad conditionis eventum. Unde ſi hoc medio tempore inter eos copula carnalis intercedat, præſumit Eccleſia, eos conjugali affectu eſſe conjunctos, ideoque a conditione appoſita receſſiſſe, & conſenſum conditionatum in abſolutum mutaſſe. At ubi conditio eſt de præſenti, aut de præterito, actus non eſt ſuſpenſus: immo ſi conditio non extat, nullus, & irritus eſt ab initio defectu conſenſus, & copula ſequens eſt fornicatio. Quamobrem ſi in caſu mulier eſſet corrupta pro eo tempore, quo matrimonium initum fuit, aut illegitima, aut plebeja, atque ita jam defuiſſent conditiones illæ: *Si es virgo, ſi es legitima, ſi es nobilis*, etſi copula ſubſequatur, matrimonium ratum non fit. Ita cenſent Innocentius IV. & Hoſtienſis, Cap. *Per tuas* aliique Canoniſtæ, quos citat, & ſequitur Fagnanus in Caput *Si conditiones*.

VII. Reſolvitur quarto. Quod conditiones turpes, aut impoſſibiles non contrariæ bonis matrimonii, ſi adjiciantur animo declarandi, non eſſe ſibi conſenſum ad talem contractum, ſicut jocantes, vel irridens interdum ſignificare ſolent, ſe non conſentire, matrimonium, vel ſponſalia irrita ſunt. Si vero hinc inde verus conſenſus adſit, contractus eſt validus, in quo ſenſu dicitur in Cap. *Finali* de condit. appoſitis: *Ejuſmodi conditiones haberi pro non appoſitis.* Et de conditione turpi in ſponſalibus appoſita dicit S. Th. quæſt. 43. Suppl. art. 1. *quod ſtat promiſſio, ſed tollenda eſt conditio.*

VIII. Eadem ratione ſi quis ita contrahat: *Accipio te in uxorem, ſi patri meo placuerit*, & pater ejus tunc erat mortuus. Si enim ſciebat, eſſe defunctum, idem dicendum eſt, ac de conditione impoſſibili dictum eſt. Si ignorabat, nullum erit matrimonium, niſi accedat novus conſenſus, quia conditio non poteſt habere eventum. Si vero pater vivens neque expreſſe conſentiat, neque expreſſe diſſentiat: ſi ex circumſtantiis appareat eum tacere, quia placet, erit matrimonium: non erit autem, ſi colligitur tacere, quia diſplicet. Si dubitetur, quare taceat, videtur non poſſe judicari de matrimonio, cum non conſtet, an conditio, ſub qua initum fuit, ſit impleta. Quod ſi pater prius diſſentiat, & poſtea conſentiat, erit matrimonium, modo uſque ad illud tempus perſeverarint contrahentes in eadem voluntate.

IX. Reſolvitur quinto. Sponſalia, vel matrimonium contracta ſub conditione alicui ex bonis matrimonii repugnante, ſive ea turpis ſit, ſive honeſta, erunt irrita. De turpi omnes conveniunt. De honeſta vero aliqui negant, alii probabiliter affirmant. Et ratio eſt quia licet poſt initum matrimonium honeſtum, & laudabile ſit, conjuges mutuo conſenſu ſervare caſtitatem; ac renuntiare juri, quod uterque acquiſivit ſupra corpus alterius: id tamen deducere in pactum, & conditionem ipſo fieri deſtruit eſſentiam matrimonii. Nam dum in contractu matrimoniali apponitur conditio, ut uterque conjux maneat in perpetua caſtitate, non ſolum tollitur copula carnalis, ſed etiam jus, ac poteſtas mutua in corpus alterius, obligantur ſic contrahentes ad non petendum, neque reddendum debitum, ſine quo jure ſubſtantia matrimonii non videtur ſubſiſtere: cui licet non repugnet intentio, nunquam carnaliter cum uxore commiſcendi; repugnat tamen, hoc deduci in pactum, quia tali pacto deſtruitur ipſe contractus.

Unde B. Virgo, & Joſeph, quorum matrimonium fuiſſe verum docet S. Th. *3. p. q. 29. art. 2.* non contraxerunt cum conditione, vel pacto nunquam ſibi invicem reddendi debitum, ſed abſolute mutuo conſentientes in translationem poteſta-

ſtatis ſuorum corporum, quamvis intendentes eâ nunquam uti ad copulam. Vel ut ait S. Th. ibi, *Uterque conſenſit in copulam conjugalem, non autem expreſſe in copulam carnalem, niſi ſub conditione, ſi Deo placeret*, & in 4. diſt. 30. q. 1. art. 1. q. 2. ad 2. *Dicendum* (inquit) *quod beata Virgo antequam contraheret cum Joſeph fuit certificata divinitus, quod Joſeph in ſimili propoſito erat; & ideo non ſe commiſit periculo nubens; nec tamen propter hoc aliquid veritati deperiit, quia illud propoſitum non fuit conditionaliter in conſenſu appoſitum: talis enim conditio cum ſit contra matrimonii bonum, ſcilicet prolem procreandam, matrimonium tolleret.*

X. Reſolvitur ſexto. Cum matrimonium, aut ſponſalia contrahuntur cum duabus ſub conditione honeſta, ille contractus valet, cujus conditio primo apponitur. Si conditiones ſimul implerentur, & æque maneret animus ad unam, ſicut ad aliam neuter eſt validus. Si autem acceptet conditionis impletionem, ex una parte prius, quam ex altera, valet cum illa, cujus adimpletionem acceptat, quia per acceptionem recedit a conſenſu quem dederat alteri.

XI. Reſolvitur ſeptimo. Si Perſonæ habentes impedimentum dirimens, inter ſe contrahant per verba de præſenti ſub conditione, ſi Pontifex diſpenſaverit, probabile eſt eſſe matrimonium conditionatum, quod adveniente diſpenſatione abſque alio conſenſu, modo partes in priori perſeverent. Nam ſponſalia ſub ſimili conditione convaleſcunt.

Loquimur autem de impedimento ſuper quo poſſit, ac ſoleat Pontifex diſpenſare, quando cauſa eſt rationabilis. Nam ſi non habent legitimam diſpenſationis cauſam, vel habent tale impedimentum, ſuper quo vix unquam diſpenſari ſolet, niſi ex cauſa admodum gravi, quæ ipſis deſit, nullus erit contractus, & nulla obligatio, quia conditio, quam apponunt eſt moraliter impoſſibilis, ideoque habenda pro non adjecta. Unde ſicut ſi non adjiceretur, contractus eſſet abſolute nullus, ita erit nullus quando adjicitur.

XII. Demum adverto, quod ut matrimonia conditionata, poſita conditione, poſt Concilium Tridentinum valida ſint, debent eſſe inita coram Parocho, & teſtibus. Sic autem contrahentes a Parocho monendi ſunt, contractum manere ſuſpenſum quouſque impleatur conditio: ac proinde perficere non debet ſolemnitatem matrimonii, dicendo: *Ego conjungo vos in matrimonium &c.* Sed eis intimare, ne domi ſimul cohabitent, ſed ſeparati vivant, donec impleta ſit conditio, ſi ſit de futuro: Si vero conditio ſit de præſenti, aut de præterito, eaque honeſta, monere eos debet, nullum eſſe matrimonium, eoſque Eccleſiam non habituram ut conjuges, ſi conditio non extet; immo nec ſe matrimonium ſua præſentia perficere poſſe, niſi abſolute contrahant. Et deinde cauſam ad Epiſcopum referre, qui auctoritate ſua provideat. An vero ſi conditio ſit de futuro, ea impleta iterum ſiſtere ſe debeant coram Parocho, & teſtibus, & conſenſum iterare, puto hoc non eſſe neceſſarium. Nam prior contractus coram ipſo conditionato initus, poſita conditione tranſit in abſolutum. Conſultius tamen crediderim, coram eo ſe præſentare debere, ut ipſi expoſito conditionis implemento, ab eo recipiant benedictionem, qua accepta matrimonium ex contractu fit ſacramentum, quia ea benedictio licet non ſit ſacramenti forma, ut diximus, eſt tamen ſolemnitas requiſita ad perfectionem ſacramenti.

D U B I U M VI.

An ut Matrimonium ſit validum requiratur conſenſus Parentum?

§. I.

Quædam Prænotantur.

I. PArentes non poſſe per præceptum cogere filios, vel filias ad ineundum matrimonium, vel definite cum certa perſona, vel indefinite; docet S. Th. tum hac *q. 47. Suppl. art. 6.* ubi ait: *Cum in matrimonio ſit quaſi quædam ſervitus perpetua, pater non poteſt cogere filium ad matrimonium per præceptum, cum ſit liberæ conditionis.* Tum 2. 2. *q. 104. art. 5.* his verbis: *Secundum ea, quæ ad naturam corporis pertinent, homo homini obedire non tenetur, ſed ſolum Deo. Quia omnes homines natura ſunt pares, puta in his, quæ pertinent ad corporis ſuſtentationem, & prolis generationem. Unde non tenentur nec ſervi Dominis, nec filii parentibus obedire de matrimonio contrahendo, vel virginitate ſervanda.*

II. Ex quo ſic diſcurro primo. Matrimonium eſt quædam ſervitus perpetua: ſed filius eſt liberæ conditionis quantum ad ſtatum perpetuum certi generis aſſumendum; ergo &c. —— Secundo. Compellere quempiam præcepto, eſt ſuperioris: ſed Pater in hoc non eſt ſuperior filio, omnes enim natura ſunt pares in his quæ pertinent ad corporis ſuſtentationem, & generationem; ergo &c. —— Tertio. Nam Pater non poteſt præcipere filio, ut fiat religioſus, ſive definite in certo ordine, ſive indefinite, ergo nec poteſt ei præcipere matrimonium ſive indefinite, ſive definite cum certa perſona, quia utraque eſt electio ſtatus perpetui, quæ prorſus libera eſſe debet.

Poteſt tamen (inquit S. Th. citata q. 47. art. 5.) pater filium *inducere ex rationabili cauſa. Et tunc ſicut ſe habet filius ad cauſam illam, ita ſe habet ad præceptum patris, ut ſcilicet, ſi cauſa cogat de neceſſitate, vel de honeſtate, & præceptum patris ſimiliter cogat, alias non.* Unde ſi filius aliquam defloravit ſub ſpe conjugii, vel ſi tale conjugium eſſet neceſſarium ad inimicitias ſedandas, vel ad bonum religionis; eſſet cauſa movens de neceſſitate, & filius patri inducenti teneretur obedire: Et ſi tale matrimonium cederet in magnam utilitatem familiæ, & parentum inopum ſuſtentationem, ex honeſtate, reverentia, & pietate teneretur filius parentum voluntatem ſequi, alias peccaret, vel graviter, vel venialiter, ſecundum circumſtantias magis, vel minus urgentes. Unde S. Th. citatus *ad 2.* loquens de præcepto facto ab Iſaac Jacob, *Gen. 28.* ne acciperet uxorem de filiabus Chanaam, dicit: *Quod Jacob alias tenebatur ad faciendum hoc, quod mandabat Iſaac, tum propter malitiam illarum mulierum. Tum quia ſemen Chanam de terra, quæ ſemini Patriarcharum promittebatur; erat diſperdendum: & ideo Iſaac præcipere poterat.*

III. Hinc ſequitur regulariter peccare etiam mortaliter filios, & filias, qui parentibus rationabiliter invitis matrimonium contrahunt. Exigit enim honor, & reverentia parentibus debita, ne ſine voluntate eorum, quibus incumbit proſpicere bono ſtatui filiorum, rem tam arduam, & onus perpetuum, quale eſt matrimonium, aſſumant —— Dixi regulariter. Quia ſi quis procul abſit a parentibus, & aliunde jungeat matrimonium dignum, & utile: tunc poteſt præſumere parentum conſenſum, & illud contrahere, ſicut fecit Tobias junior. —— Dixi *rationabiliter invitis*. Nam ſi irrationabiliter prudentum æſtimatione repugnarent, ut ſi nullam ſuæ repugnantiæ rationem allegarent, aut futilem: ſi ex avaritia repugnarent, ne dotem tenerentur numerare, ſi quia vellent filios, aut filias religioni, non nuptui tradere, vel invitas. Si parentes hæretici contradicerent filio catholico, vel filiæ, ne cum catholico vel catholica nuberet; in his, & aliis ſimilibus caſibus eſſent irrationabiliter inviti, & filii, etiam ipſis renitentibus, licite contrahere poſſent. Si vero ex tali matrimonio prudenter timerentur diſcordiæ graves, ſcandala, odia, notabilis domus ignominia, aut dedecus; eſſent rationabiliter inviti, & filii contra eorum voluntatem contrahentes, lethaliter peccarent.

IV. His præmiſſis ad propoſitum dubium accedendo. Calvinus, *l. 4. Inſt. c. 19. §. 37.* nuptias filiorum invitis parentibus jure divino irritas eſſe cenſet, de Romanis Pontificibus contrarium ſtatuentibus, de more ſic loquens: *Tum leges ſanxerunt, quibus tyrannidem ſuam firmarunt, ſed partim in Deum manifeſte impias, partim in homines iniquiſſimas. Quales ſunt ut conjugia inter adoleſcentulos parentum injuſſu contracta, firma, rataque maneant.* Lutherus, *in Serm. de Matrim.* videtur diſtinguere. Vel enim ex conjugio contracto ſine conſenſu parentum proles nata eſt, vel non eſt nata. Si nata eſt, ratum eſſe debet matrimonium. Si nondum eſt nata, poſſunt parentes pro arbitrio matrimonium, vel confirmare, vel irritare. Lutherum ſequitur Melanchton. Brentius in Catechiſmo, non parentibus, ſed Magiſtratui poteſtatem tribuit matrimonia ſine conſenſu parentum irrita confirmandi, vel irritandi, ideoque ad Magiſtratus judicium eſſe referenda. Hunc ſequitur Kemnitius.

V. Ex Doctoribus non pauci ſentiunt quidem modo matrimonia filiorum ſine parentum conſenſu non irrita, ſed valida eſſe; volunt tamen antiquis temporibus, tum apud Græcos, tum apud Latinos ea irrita fuiſſe.

§. II.

Reſolutio Dubii.

VI. DIco. Matrimonia a filiis ſine parentum conſenſu immo ipſis invitis contracta, quoad ſubſtantiam valida ſunt, nec poſſunt a parentibus, vel magiſtratu irritari. Probo eſſe valida jure naturæ, & divino. Primo ex facto Eſau, qui Gen.26. v. 34. & 35. *Duxit uxores duas, Judith filiam Beeri Ethæi, & Baſemath filiam Elon ejuſdem loci, quæ ambæ offenderant animum Iſaac, & Rebeccæ*, adeo ut *Gen. 27. verſ. 46.* legatur: *Dixitque Rebecca ad Iſaac: Tædet me vitæ meæ propter filias Heth. Si acceperit Jacob uxorem de ſtirpe hujus terræ, nolo vivere.* Unde, *cap. 28. v. 1. Vocavit Iſaac Jacob, & benedixit eum, præcepitque ei dicens: noli accipere conjugem de genere Chanaam.* Inierat ergo Eſau matrimonium cum duabus illis Hethæis contra voluntatem parentum Iſaac, & Rebeccæ, qui nunquam in illud conſenſerunt, immo ſemper eis diſplicuit, & tamen fuit validum, neque unquam, quia contra eorum conſenſum, irritum, invalidum declarare tentarunt.

VII. Secundo. Ex jure divino poſitivo. Nam in lege Moſaica leguntur quidem a Deo prohibita hebræis quædam matrimonia: ſed quod matrimonia filiorum inconſultis, & invitis parentibus contracta irrita declaraverit, nullibi legitur. In lege etiam Evangelica nec Chriſtus, nec Apoſtoli in ſuis ſcriptis de hac re aliquid dixerunt: ſignum ergo eſt, divino jure talia conjugia non eſſe irrita. Merito igitur Concilium Tridentinum, *Seſſ. 24. c. 1. de Reform. Matrim.* anathemate damnat; *Qui falſo affirmant, matrimonia a filiis familias ſine conſenſu parentum contracta, irrita eſſe, & parentes ea rata, vel irrita facere poſſe.*

VIII. Tertio. Ex ratione. Matrimonium illud ſecundum ſubſtantiam eſt validum, in quo concurrunt omnia, quæ ſunt de eſſentia matrimonii ſive ut contractus eſt, ſive ut ſacramentum eſt; ſed ad eſſentiam matrimonii ſub utraque conſideratione ſolus contrahentium conſenſus exterius expreſſus, & traditio mutua corporum requiritur, conſenſus autem aliorum, & etiam parentum, prorſus entrinſecus eſt. Nam ut dictum eſt ex S. Th. homo in his quæ concernunt ſuſtentationem vitæ, & generationem nullum habet ſuperiorem, niſi Deum; in naturalibus enim omnes ſunt pares, quamvis in civilibus, & filii ſubji-

ſubjiciantur parentibus, & unus homo habeat alterum ſuperiorem. —— Et ſane non poſſum hac in re non mirari, cur Calvinus, ſuique ſimiles nolint, Eccleſiam ſuper matrimonia nihil poſſe, & leges ſtatuentes impedimenta dirimentia vocant leges tyrannicas libertati injurioſas: & poſtea velint, parentibus, vel magiſtratui ineſſe poteſtatem matrimonia filiorum irritandi, ſi contra eorum voluntatem facta ſint.

§. III.

Solvuntur Objectiones.

IX. PRimo objiciunt. Jus Civile Romanum aperte irritat matrimonia ſine conſenſu parentum contracta, ut videre eſt, *l. Nuptiæ 2. ff. de ritu nuptiarum. Nuptiæ conſiſtere non poſſunt*, ut refert lex, *niſi conſentiant omnes, ideſt qui coeunt, quorumque in poteſtate ſunt.* Multæque aliæ leges afferri ſolent hoc idem ſtatuentes, & præcipue in Inſtit. *de Nuptiis*, ubi Juſtinianus recenſens conditiones requiſitas ut matrimonia juſta ſint, ait: *Dum tamen ſi filii familiarum ſint conſenſum habeant parentum, quorum in poteſtate ſunt: nam ſic fieri debere, & civilis, & naturalis ratio ſuadet ... Si adverſus ea, quæ diximus aliqui coirent, nec vir, nec uxor, nec matrimonium, nec dos intelligitur ... Sequitur ergo ut diſſoluto tali coitu, nec dotis, nec donationis exactioni locus ſit*

X. Reſpondent partes, de facto jus civile antiquum talia matrimonia irrita quoad ſubſtantiam declaraſſe, ſed a jure canonico poſtea correctum fuiſſe. Hanc enim poteſtatem apponendi conditiones matrimonium quoad ſubſtantiam irritantes, poſtquam ad ſacramenti dignitatem evectum fuit, in ſola Eccleſia eſſe, declaravit Tridentinum, *Seſſ. 24. c. 1. de reform. Matr.* Dum enim dixit matrimonia clandeſtina rata, & vera matrimonia fuiſſe, quamdiu Eccleſia irrita non fecit; aperte ſignificavit a ſola Eccleſia irritari potuiſſe.

XI. Reſpondet ex Juriſconſultis Cujacius in l. 35. Pauli ad legem 2. & 10. *de ritu Nuptiarum*, nuptias, de quibus agitur, vi Romanarum legum non eſſe irritas, ſed illicitas, & qui ſic contraxerunt, non diſſociari, nec diſſolvi: cui conſentit Godefridus in notis ad Legem *Filius in ff. de ritu Nuptiarum.* Ubi enim quæſivit: *An illud matrimonium diſtrahatur.* Reſpondet: *Si pater juſtam rationem habuit non probandarum hujuſmodi nuptiarum, injuſtæ nuptiæ, injuſta uxor, injuſti liberi, & Apulejus, ſpurii: nulla uxor. Inſt. de Nupt. Non tamen jure civili Romano diſſolvitur matrimonium.* Moventur autem ad hoc Cujacius, & Godefridus Pauli Juriſconſulti verbis, *l. 1. ſent. tit. 14.* dicentis: *Eorum, qui in poteſtate patris ſunt, ſine voluntate ejus matrimonia jure non contrahuntur, ſed contracta non ſolvuntur.* Ita quoque, ut obſervat Pamelius, leges civiles ſui temporis interpretatus fuit Tertullianus, *l. 2. ad uxorem, c. 9.* dum ait: *Nec in terris filii ſine conſenſu patrum rite, & jure nubunt.*

XII. Objiciunt ſecundo. Saltem in regno Galliæ irrita ſunt matrimonia a filiis familias ſine parentum conſenſu contracta; ut patet (omiſſis antiquioribus) ex regia conſtitutione, quam in Conſiliis Bleſenſibus, *anno 1579.* edidit Henricus III. & quæ *anno 1629.* a Ludovico XIII. prodiit, quibus præfata matrimonia nulla, atque irrita declarantur.

XIII. Non deſunt ex Gallis ſcriptoribus qui velint, ea matrimonia facto irrita eſſe, ac invalida etiam quoad ſubſtantiam, & Reges potuiſſe hoc impedimentum ponere. Cum enim matrimonii ſacramentum includat contractum civilem, poteſtas conſtituendi impedimenta, non eſt tantum penes Eccleſiam, ut contra Lutheranos ſtatuit Tridentinum, ſed etiam penes principes ſeculares; cum quatenus contractus ſunt, ut ſic ad Reipublicæ pacem, vel conſervandam, vel perturbandam plurimum conferant. —— Quæ reſponſio ſi loqueretur de matrimoniis clandeſtinis ſine conſenſu parentum contractis, quomodo ea vocat Ludovicus XIII. in ſuis edictis *anno 1629. & 1639.* quia irritis, ſine præſentia Parochi, & teſtium, & proinde non in facie Eccleſiæ, admitti poſſet. Si vero ea vocent clandeſtina, quia facta ſine conſenſu parentum, licet in facie Eccleſiæ, ſuſtineri non poſſunt.

XIV. Reſpondet propterea aliter Cabaſſutius, *l. 3. Theoriæ, & praxis Juris Canonici, c. 26.* §. 4. Leges illas non declarare irrita talia matrimonia quoad rationem ſacramenti, & vinculi conjugalis; ſed ſolum quoad effectus civiles, ſecundarios: ut nempe quoad actus civiles fori, his omnino privati exiſtant filii, qui ſic contrahunt. Ita dicit Cabaſſutius fuiſſe declaratum ex regia commiſſione ad inſtantiam Cleri Gallicani a Regio Cancellario, & Sanctioris conſilii officialibus, nimirum verba edicti *Non eſſe aliter explicanda, quam per ſolam relationem ad contractum civilem per laicos Judices.* Quod confirmat doctrina D. Loveti in Pariſienſi Senatu conſiliarii ſic loquentis: *Nullitas matrimonii proveniens ex defectu conditionum, quas requirit articulus quadrageſimus Bleſenſis conſtitutionis, nullatenus attingit ipſum ſacramentum, quod nihilominus in iſto matrimonio exiſtit. Non agitur de ſacramento matrimonii, aut ejus eſſentialibus cæremoniis, ſed de validitate conventionum matrimonialium, de acceſſoriis matrimonii, de dotis validitate, & communitate inter virum, & uxorem; quæ conventiones non dependent ex Theologicis deciſionibus, ſed ex edictis in parlamento verificatis.* Et paulo poſt: *Aliud eſt de ſacramento matrimonii diſputare: aliud de pactione dotis diſſerere: diſtincta ſunt poteſtates.*

XV. Ex his apparet, Gallos duo in contractu matrimoniali diſtinguere, quæ revera diſtincta, & ſeparabilia ſunt, nempe vim producendi certos effectus civiles: & in his dicunt pendere a poteſtate ſeculari, cui incumbit providere bono civili, & politico; Et vim efficiendi vinculum conjugale, quod eſt ſignum conjunctionis Chriſti cum Eccleſia, in quo ratio ſacramenti conſiſtit; & hoc ſolius Eccleſiæ poteſtati relinquitur. Unde ſi totum id quod Eccleſia ad ejus valorem requirit, interveniat, habebitur vera conjunctio, & verum matrimonium ſignificativum ſpiritualis conjunctionis Chriſti cum Eccleſia, & proinde verum ſacramentum. De contractu civili loquuntur conſtitutiones Regum Francorum. De contractu ſpirituali loquitur Tridentinum *Seſſ. 24. c. 1. de Reform. Matrim.* dum damnat eos, qui dicunt matrimonia a filiis familias ſine conſenſu parentum contracta irrita eſſe, & parentes ea rata, vel irrita facere poſſe.

XVI. Apparet etiam, toto Cælo diſtare Juriſperitos Gallos ab hæreticis. Nam hi volunt, matrimonia a filiis familias ſine parentum conſenſu contracta, irrita eſſe, aut ſaltem a parentibus, vel a magiſtratu irritari poſſe quoad vinculum conjugale, adeoque quoad ſubſtantiam. Illi vero docent talia matrimonia nulla eſſe quoad ea, quæ acceſſoria ſunt matrimonio, & quod ſine ipſis matrimonii ſubſtantia, & ſacramentum ſubſiſtere poſſunt, & de facto ſubſiſtunt.

XVII. Objiciunt tertio. Etiam jus canonicum requirit parentum conſenſum ad valorem matrimonii filiorum. Ut ex Cap. *Noſtrates 30. q. 5.* In quo Nicolaus I. ſic loquitur: *Fœdera quoque* (nuptiarum) *conſenſu eorum, qui hæc contrahunt, & eorum, in quorum poteſtate ſunt, celebrantur.*

XVIII. Reſpondetur, neg. ant. ad prob. Dico, Nicolaum ibi non recenſere præciſe ea quæ ad validitatem matrimonii neceſſaria ſunt; ſed ea quoque, quæ de ſolemnitate, vel Præcepto intervenire debent: ait enim in fine Capitis: *Hæc ſunt præter alia, quæ ad memoriam non occurrunt, pacta conjugiorum ſolemnia. Peccatum autem eſſe, ſi hæc cuncta in nuptiali fœdere non interveniant, non dicimus.* Parentum autem conſenſum pertinere tantum ad honeſtatem matrimonii, non ad eſſentiam, idem Nicolaus indicat Cap. *Sufficiat 27.* q. 2. ubi ait: *Sufficiat ſecundum leges ſolus eorum conſenſus, de quorum conjunctionibus agitur.* Et clarius Clemens III. Cap. *Cum virum* 12. extra de regularibus, De puella in ætate nubili conſtituta: *Quia* (inquit) *liberum habet arbitrium in electione propoſiti, ſequi parentum non cogitur voluntatem.*

XIX. Objiciunt quarto, *Exodi 22. v. 16.* dicitur: *Si ſeduxerit quis virginem, nec dum deſponſatam, dormieritque cum ea, dotabit eam, & habebit eam uxorem. Si pater virginis dare noluerit, reddet pecuniam juxta modum dotis, quam virgines accipere conſueverunt.* Secundo, *Numer. 30. verſ. 4. &c.* dicitur, quod ſi mulier, quæ eſt in domo Patris ſui, & in ætate adhuc puellari, quidquam voverit, votum ejus erit irritum, ſi ſtatim ut audierit, contradixerit pater ejus.

XX. Reſpondetur, hæc non eſſe ad rem. Nam primum loquitur de matrimonio contrahendo, non de contracto, de quo nos loquimur. —— Secundum agit de filia impubere, cujus vota irritandi facultas patri conceditur, ſi ſtatim, ac audierit contradicat: & hoc divino, & eccleſiaſtico jure; quia ante pubertatis annos plenum rationis judicium non ſupponitur. Et eadem ratione matrimonium ab impuberibus contractum jure Eccleſiaſtico irritum eſt, etiamſi parentes conſentiant. At ſicut non valet, parentes poſſunt irritare vota filiorum impuberum; ergo poſſunt irritare vota filiorum jam puberum: ita minus valebit, poſſunt irritare matrimonia filiorum impuberum; ergo poſſunt irritare matrimonia filiorum poſt annos pubertatis contracta.

XXI. Sed dices: Filius adhuc puber eſt ſub poteſtate patris; ergo &c. —— Reſpondeo nego conſ. Cum enim filius jam puber plenum ſupponatur habere rationis judicium, poteſt diſponere de ſuo corpore, in quo nulli ſubjicitur, tamquam de re ſua, neque ad validitatem alienus conſenſus requiritur. Si tamen contraheret patre rationabiliter invito, peccaret mortaliter contra reverentiam Patri debitam; ſed firmus, ac ratus eſſet contractus.

XXII. Replicabis. Si peccat filius ſic contrahens; ergo non Deus eſt, qui tales conjungit, ſed Diabolus —— Nego conſ. Nam licet modus contrahendi, quia in peccato, non ſit a Deo; vinculum tamen, quod ex tali contractu efficitur, a Deo eſt: ſicut cæterorum ſacramentorum auctor eſt Deus quamvis a ſuſcipiente indigne ſumantur.

D U B I U M VII.

Quodnam debeat eſſe conſenſus Matrimonialis Objectum.

§. I.

Reſolutio Dubii.

CErtum eſt, ad valide contrahendum matrimonium debere contrahentes conſentire in ea omnia, quæ ſunt eſſentialia matrimonio: nimirum in vinculum conjugale perpetuum, in traditionem irrevocabilem mutuæ poteſtatis in corpus alterius &c. controverſia eſt, an ferri debeat conſenſus etiam in copulam carnalem.

I. Dico. Ad valorem matrimonii non requiritur conſenſus expreſſus in carnalem copulam, ſed ſolum implicitus. Ita S. Thom. *quæſtion. 48. Suppl. artic. 1.* Prima pars prob. Partim ex verbis contrahentium, quæ non exprimunt conſenſum in carnalem copulam, ſed in vinculum conjugale, & conjugalem viri, & mulieris aſſociationem. Partim quia carnalis copula non eſt de eſſentia matrimonii, ut fuſe oſtenſum eſt ſupra, *Quæſt. 2. Dub. 4.* ubi de matrimonio B. Virginis cum Joſeph actum eſt ex S. Thom. 3. *part. quæſtion. 29. artic. 2.* ——

Pro-

Probo ulterius ex S. Thom. hac *quæſtion.* 48. *Suppl. artic.* 1. Sicut carnalis copula ſe habet ad matrimonium; ita conſenſus, qui matrimonium cauſat, eſt in carnalem copulam; ſed matrimonium non eſt eſſentialiter ipſa conjunctio carnalis, ſed quædam aſſociatio viri, & mulieris, quæ conjugalis dicitur cum poteſtate ad copulam conjugalem, & alia, quæ hujuſmodi ſocietatem conſequuntur; ergo conſenſus in matrimonium non importat expreſſum conſenſum in copulam: ſicut conſenſus ad accipiendam poteſtatem, non dicit expreſſum conſenſum utendi tali poteſtate.

II. Secunda vero pars. Quod conſenſus in matrimonium ſit conſenſus implicitus in copulam conjugalem, a multis negatur: traditur tamen a S. Thoma, *art.* 1. *citato*. Cum enim effectus contineatur implicite in ſua cauſa, & poteſtas carnalis copulæ, in quam conſentitur, ſit cauſa carnalis copulæ, ſicut poteſtas utendi re ſua eſt cauſa uſus; ideo qui conſentit in poteſtatem conjugalem, conſentit implicite in uſum ejus. Hoc tamen non ita eſt accipiendum, quaſi ſit propoſitum ſaltem virtuale, copulæ carnalis: ſed quia eſt conſenſus in poteſtatem illam, in qua talis copula continetur implicite, ſicut actus continetur in potentia. Unde S. Th. *in* 3. *diſt.* 30. *q.* 2. *art.* 1. *quæſtiunc.* 2. *ad* 3. concedit, copulam carnalem cecidiſſe ſic implicite ſub conſenſu B. Virginis; ſicut actus implicite continetur in potentia. Vere enim tradidit S. Joſeph poteſtatem ſui corporis, & ab eo accepit, ideoque fuerunt veri conjuges: *Potentia autem ad carnalem copulam non contrariatur virginitati, nec diminuit aliquid de puritate ipſius, niſi ratione actus, qui quidem nunquam fuit in propoſito beatæ Virginis, ſed erat jam certificata, quod actus nunquam ſequi deberet*. Videantur ſuperius dicta *Dub.* 5. §. 2.

§. II.

Solvuntur Objectiones.

III. OBjicitur primo contra primam partem. Omnia quæ ſunt in matrimonio inter virum, & uxorem, præter carnalem copulam, poſſunt eſſe licita inter fratrem, & ſororem; ergo ſi ad conſenſum matrimonialem non requiritur conſenſus in copulam, poterit inter fratrem, & ſororem dari contractus matrimonialis.

IV. Reſpondet S. Th. *quæſtion.* 48. *Suppl. art.* 1. *ad* 2. Nego ant. Nam ad conſenſum eſto non requiratur conſenſus expreſſus in copulam; requiritur tamen traditio poteſtatis in invicem ad carnalem copulam. *Inter fratrem* autem, *& ſororem non poteſt eſſe poteſtas in invicem ad carnalem copulam, ſicut nec licita carnalis copula*, Et ideo non poteſt eſſe inter eos contractus matrimonialis.

V. Objicies ſecundo. In qualibet re initium conſummationi reſpondet: ſed matrimonium conſummatur per carnalem copulam; ergo conſenſus, per quem initiatur debet eſſe in carnalem copulam.

VI. Reſpondeo cum S. Thom. citato, *ad* 4. Quod initiatum matrimonium reſpondet conſummato, ſicut habitus, vel poteſtas actui, qui eſt operatio. Conſenſus autem in poteſtatem ad actum, non eſt conſenſus in actum explicite, ſed ſolum implicite.

VII. Objicies tertio contra ſecundam partem. Si quis contrahat matrimonium cum intentione religionem amplectendi ante conſummationem, valide contrahit, ut patet Cap. *Commiſſum* de ſponſalibus: ſed talis nec explicitum, nec implicitum habet conſenſum in copulam; ergo &c.

VIII. Reſpondeo, diſt. min. ex parte contrahentis, conc. min.; ex parte contractus, nego min. Cum enim velit contractum, qui ex natura ſua includit poteſtatem in copulam, eo quod hæc continetur in illa, ſicut actus in potentia; conſequenter implicite hoc modo conſentit in copulam, & ſic ſalvatur eſſentia matrimonii. Quia vero propoſitum habet non utendi ea poteſtate; ſed tranſeundi ante conſummationem ad religionem, non conſentit, nec implicite ex parte conſentientis, ut ſupra dictum eſt de matrimonio B. Virginis cum S. Joſeph.

QUÆSTIO IV.

De Unitate Matrimonii.

AGere de Unitate Matrimonii idem eſt, ac inquirere, an matrimonium debeat eſſe ſic unius cum una, ut non poſſit eſſe cum pluribus: ita ut polygamia ſit contra naturam matrimonii tam in nova, quam in veteri Lege: & rurſus an publica ſit polygamia, non ſolum ſimultanea, ſed etiam ſucceſſiva; ita ut non ſolum non liceat habere plures uxores ſimul, ſed nec liceat priore defuncta alteram ducere.

DUBIUM I.

An Polygamia ſimultanea ſit contra Legem Naturæ.

§. I.

Reſolutio Dubii.

I. DE hoc agit S. Th. 3. *p. Sup. q.* 56. *a.* 1. *& in* 4. *diſt.* 33. *q.* 1. *art.* 1. & reſolvit affirmative in argum. *ſed contra*. Primo. *Quia illud videtur eſſe de jure naturali, quod homini in inſtitutione humanæ naturæ inditum eſt. Sed quod ſit una unius in ipſo inſtitutione humanæ naturæ eſt ei inditum, ut patet, Geneſ.* 2. Erunt duo in carne una; *ergo &c.*

Secundo. *Contra legem naturæ eſt, quod homo ſe ad impoſſibile obliget; & ut quod uni datum eſt, alteri detur: ſed homo contrahens cum una uxore ſui corporis poteſtatem ei tradit, ut neceſſe ſit ei reddere debitum, cum petierit: ergo contra legem naturæ eſt, quod poſtea alteri poteſtatem ſui corporis tradat, quia non poſſet ſimul utrique reddere ſi debitum ſimul peterent; ergo &c.*

Tertio. *De lege naturæ eſt*: Quod tibi non vis fieri, alteri ne feceris: *ſed vir nullo modo vellet, ut uxor alium virum haberet: ergo contra naturam faceret, ſi uxorem aliam ſuperduceret.*

Quarto. *Quidquid eſt contra naturale deſiderium, eſt contra legem naturæ; ſed zelus viri ad uxorem, & uxoris ad virum naturalis eſt; quia in omnibus invenitur; ergo cum zelus ſit,* amor non patiens conſortium in amato, *videtur quod contra legem naturæ ſit, quod plures uxores habeant unum virum.*

II. In corpore articuli idem confirmat, ſed diſtinguit inter ea, quæ ſunt contra legem naturæ. Aliqua enim ſunt contra prima præcepta legis naturæ, & contra finem primarium ejus, quia omnino impediunt finem, ut nimia ſuperfluitas, aut defectus comeſtionis impedit ſalutem corporis, quaſi principalem finem comeſtionis, & bonam habitudinem in negotiis exercendis, qui eſt finis ſecundarius. Aliqua vero ſunt, quæ ſolum faciunt difficilem, aut minus decentem perventionem ad finem principalem, vel ſecundarium; ſicut inordinata comeſtio, quantum ad tempus indebitum. *Si ergo* (inquit S. Doctor) *actio ſit inconveniens fini, quaſi omnino prohibens finem principalem, directe per legem naturæ prohibetur, primis præceptis legis naturæ, quæ ſunt in operabilibus, ſicut communes animi conceptiones in ſpeculativis. Si autem ſit incompetens fini ſecundario quocumque modo, aut etiam principalis, ut faciens difficilem, vel minus congruam perventionem ad ipſum, prohibetur non quidem primis præceptis legis naturæ, ſed ſecundis, quæ ex primis derivantur; ſicut concluſiones in ſpeculativis ex principiis per ſe notis fidem habent. Et ſic dicta actio contra legem naturæ eſſe dicitur.* His ergo cum S. Thoma ſuppoſitis,

III. Dico cum eodem S. Doctore pluralitas uxorum ſimul, ſeu polygamia ſimultanea, eſt contra legem naturæ, non tamquam impediens finem primarium matrimonii, ſed tamquam incompetens fini ſecundario, & faciens difficilem, & minus congruam conſecutionem finis primarii: & proinde non eſt contra prima præcepta legis naturæ, ſed contra præcepta, quæ ex primis tamquam concluſiones derivantur. Prima pars probatur. Finis primarius, & principale matrimonii bonum, eſt generatio, & educatio prolis: ſed hoc non totaliter impedit pluralitas uxorum; *cum unus vir ſufficiat pluribus uxoribus fœcundandis, & educandis filiis ex eis natis;* ergo pluralitas uxorum non tollit &c.

Secunda vero pars probatur. Finis ſecundarius matrimonii in hominibus ſolis eſt communicatio operum, quæ ſunt neceſſaria in vita, & maxime pacifica cohabitatio, & aſſociatio: ſed hunc finem, etſi pluralitas uxorum non totaliter tollat, tamen multo impedit; *eo quod facile non poteſt eſſe pax in familia, ubi uni viro plures uxores junguntur: cum non poſſit unus vir ſufficere ad ſatisfaciendum pluribus uxoribus ad votum; & etiam quia communicatio plurium in uno officio cauſat litem, ſicut figuli corrixantur ad invicem, & ſimiliter plures uxores unius viri;* ergo &c.

IV. Hinc polygamia de ſe nata eſt parere diſcordias, tum ratione domeſtici regiminis, ut apparuit in Sara, & Agar; tum ratione amoris, & uſus conjugii, educationis & evectionis filiorum —— Secundo: adverſatur æqualitati, quam jure naturæ habent conjuges in iis, quæ pertinent ad torum conjugalem, in quo mulier non permittit habere ſociam. —— Tertio. Adverſatur etiam aliqua ratione fidei conjugali, quia vir tenetur uxori petenti reddere debitum: hoc autem præſtare non poteſt pluribus ſimul exigentibus.

Hac de cauſa ab initio unum tantum maſculum, & feminam creavit Deus in ſpecie humana. Unde & dixit Adam, *Geneſ.* 2. *verſ.* 25. vir *adhærebit uxori*, non uxoribus. *Erunt* non tres, aut plures, *ſed duo in carne una*, ac deinde infert Chriſtus Matth. 10. *Itaque jam non ſunt duo, ſed una caro:* quod cum pluralitate uxorum ſtare non poteſt.

§. II.

Fit Satis Objectionibus.

V. OBjicies, habere plures uxores non eſſe contra legem naturæ; primo. Conſuetudo legi naturali non præjudicat: ſed ut videtur dicere Auguſtinus, *l. de Bono conjug. c.* 15. habere plures uxores *peccatum non erat, quando mos erat;* ergo &c.

Secundo. Qui facit contra legem naturæ facit contra præceptum, ſed idem Aug. cit. loco, & *l.* 15. *de Civitate Dei, c.* 38. dicit, quod habere plures uxores non erat contra præceptum, quia nulla lege erat prohibitum; ergo &c.

Tertio. Matrimonium principaliter ordinatur ad prolis procreationem: ſed unus homo poteſt ex pluribus prolem accipere plures fœcundando; ergo &c.

Quarto. Jus naturale eſt quod natura omnia animalia docuit; ſed natura non docuit hoc omnia animalia quod ſit tantum una unius; ergo &c.

Quinto. Ut ait, *Phil.* 1. *de Gen. anim. c.* 20. In generatione prolis mas ſe habet ad feminam, ſicut agens ad patiens & ſicut artifex ad materiam: ſed non eſt contra ordinem naturæ quod unum agens circa plura patientia agat, aut unus artifex in diverſis materiis operetur; ergo &c.

VI. Hæc,

VI. Hæc, quæ S. Thom. *quæſt.* 65. *Supplement. art.* 1. ſibi objicit, probant ſolum, pluralitatem uxorum non eſſe contra prima præcepta legis naturæ. Unde ad primum dico cum eodem. Quod licet conſuetudo non præjudicet his, quæ ſunt de primis præceptis legis naturæ; ea tamen, quæ ſunt concluſiones ex illis derivatæ, ut eſt unitas uxoris, conſuetudo auget, vel minuit.

Ad ſecundum dicit S. Thom. Quod *ea quæ lex naturalis dictat, quaſi ex principiis legis naturæ derivata, non habent vim coactivam per modum præcepti abſolute, niſi poſtquam lege divina, & humana ſancita ſunt. Et hoc eſt, quod dicit Auguſtinus, quod non faciebant contra legis præcepta, quia nulla lege erat prohibitum.*

Ad tertium jam dictum eſt ſupra, quod licet unus homo poſſit fœcundare plures uxores, & ſic haberi finis primarius matrimonii: finis tamem ſecundarius, vel non haberetur, vel non adeo facile.

Ad quartum, nego min. Nam jus naturale dictat quid faciendum ſit juxta modum convenientem naturæ cujuslibet: modus autem conveniens naturæ hominis, cujus eſt prolem non ſolum procreare, ſed etiam educare, eſt, quod ſit unius cum una: *Unde etiam* (inquit Sanctus Thomas ibi ad 4.) *quædam animalia, in quibus ad educationem prolis requiritur ſollicitudo utriuſque, ſcilicet maris, & feminæ, naturali inſtinctu ſervant conjunctionem unius ad unam, ſicut patet in turture, & columba, & hujuſmodi.*

Ad quintum dico, quod ex quo mas ſe habeat ad feminam ſicut agens ad patiens, & ſicut artifex ad materiam, ſolum ſequitur, habere unum virum plures uxores non eſſe contra ordinem naturæ quoad finem primarium; non autem non eſſe contra ordinem naturæ quoad fines ſecundarios, ut ſupra dictum eſt.

VII. Quia vero rationes ſupra inductæ §. 1. *numer.* 1. ex Sancto Thoma *in argumentum* ſed contra, videntur oſtendere, quod pluralitas uxorum ſit contra prima principia legis naturæ, ideo cum eodem Sancto Thoma reſpondendum eſt.

Ad primum ergo dico; *Quod natura humana abſque omni defectu inſtituta eſt: Et ideo non ſolum ſunt indita ei illa, ſine quibus matrimonii finis principalis eſſe non poteſt; ſed etiam illa, ſine quibus ſecundarius finis matrimonii ſine difficultate haberi non poſſet. Et hoc modo ſufficit homini in ſua inſtitutione habere unam uxorem.* Ita *ad* 6. ibi.

VIII. Ad ſecundum dico. *Quod vir per matrimonium non dat ſui corporis poteſtatem uxori quantum ad omnia, ſed ſolum quantum ad illa, quæ matrimonium requirit. Non autem requirit matrimonium, ut quolibet tempore uxori petenti vir debitum reddat; quantum ad id, ad quod matrimonium principaliter eſt inſtitutum, ſcilicet bonum prolis, ſed quantum ſufficit ad impregnationem. Requirit autem hoc matrimonium, in quantum eſt ad remedium inſtitutum* (*quod eſt ſecundarius ipſius finis*) *ut quolibet tempore debitum peccati reddatur. Et ſic patet, quod accipiens plures uxores non ſe obligat ad impoſſibile, conſiderato principali fine matrimonii. Et ideo pluralitas uxorum non eſt contra prima præcepta legis naturæ.* Ita Sanctus Thom. citatus *ad* 7.

IX. Ad tertium dicit Sanctus Thomas ibi ad 8. *Quod illud præceptum legis naturæ*: Quod tibi non vis fieri, alteri ne feceris, *debet intelligi eadem proportione ſervata. Non enim ſi Prælatus non vult ſibi reſiſti a ſubdito, ipſe ſubdito reſiſtere non debet. Et ideo non oportet ex vi illius præcepti, quod ſicut vir non vult, quod uxor ſua habeat alium virum, ipſe non habeat aliam uxorem. Quia unum virum habere plures uxores non eſt contra prima præcepta legis naturæ, ut dictum eſt. Sed unam uxorem habere plures viros eſt contra prima præcepta legis naturæ: eo quod per hoc quantum ad aliquid totaliter tollitur, & quantum ad aliquid impeditur bonum prolis, quod eſt principalis matrimonii finis. In bono enim prolis intelligitur non ſolum procreatio, ſed etiam educatio. Ipſa enim procreatio prolis, etſi non totaliter tollatur, quia contingit, poſt impregnationem primam iterum mulierem impregnari, ut dicitur* 7. *de Animal. cap.* 4. *tamen multum impeditur, quia vix poteſt accidere, quin corruptio accidat quantum ad utrumque fœtum, vel quantum ad alterum. Sed educatio totaliter tollitur: quia ex hoc quod una mulier plures maritos haberet, ſequeretur incertitudo prolis reſpectu patris, cujus cura neceſſaria eſt in educando. Et ideo nulla lege, vel conſuetudine eſt permiſſum, unam mulierem habere plures viros, ſicut e converſo.*

Ad quartum dico. Quod *Naturalis inclinatio in appetitiva ſequitur naturalem conceptionem in cognitione. Et quia non ita eſt contra conceptionem naturalem, quod vir habeat plures uxores, ſicut quod uxor habeat plures viros; ideo affectus uxoris non tantum refugit conſortium in viro, ſicut e converſo. Et ideo tam in hominibus, quam in aliis animalibus invenitur major zelus maris ad feminam, quam e converſo.* Ita Sanctus Thomas *ad* 9. quæ excribere placuit, cum nulla egeant explicatione.

DUBIUM II.

An aliquando licitum fuerit habere plures Uxores?

§. I.

Quædam Præmittuntur.

I. PRimus, qui polygamiam invexit in Orbem, fuit Lamech ſeptimus ab Adam, ex poſteris Cain. Sic enim legitur, Gen. 4. verſ. 19. *Mathuſael genuit Lamech, qui accepit duas uxores: nomen uni Ada, & nomen alteri Sella.* Lamech exemplum imitati ſunt poſtea Gentiles; impellente enim libidine, plures ſimul uxores duxerunt. Invaluerat illa conſuetudo Iſaaci temporibus. Habemus enim, *Geneſi* 29. *verſ.* 26. Laban Ethnicum duas filias Liam, & Rachel Jacob in matrimonium ſimul obtuliſſe, cumque Liam loco Rachelis Jacob ſuppoſuiſſet, ſe excuſabat Laban, dicens: *Non eſt in loco noſtro conſuetudinis, ut minores ante tradamus ad nuptias, imple hebdomadam dierum hujus copulæ, & hanc quoque dabo tibi ..... acquievit placito, & Rachel duxit uxorem.*

II. Primus, qui inter veri Dei cultores polygamiæ aperuit viam, Abraham fuit. Ejus enim exemplo, etiam viri ſancti pluribus uxoribus ſimul nubere cœperunt, non quidem, ut libidini ſervirent, ſicut Gentiles; ſed ut fidelis populi, cui in Abraham factæ fuerant promiſſiones, multiplicationi conſulerent. Hinc Moyſes de Polygamia tamquam more, qui in communi Iſraelitarum eſſet uſu, aperte loquitur, *Deuteronom.* 21. *verſ.* 11. dicens: *Si habuerit homo uxores duas, unam dilectam, & alteram odioſam &c.* Immo non ſolum eam recenſet tamquam uſum apud gentes ſuam maxime tritum, ſed eam etiam præcipit uno in caſu. Ubi enim germanus frater ſine liberis obiiſſet, tunc frater, qui eſſet ſuperſtes, viduam defuncti in uxorem ducere tenebatur ad ſuſcitandum ſemen fratris ſui, eique hæredem faciendum, *Deuteron.* 25. *verſ.* 5.

III. Cum ergo polygamia ſimultanea veterum Patriarcharum exemplis fuerit honeſtata; eo tempore, quo ſola naturæ lege ducebantur, neque poſt legem ſcriptam fuerit reprobata continuo uſu etiam apud viros in populo fideli ſanctitate inſignes, aperitur quæſtioni locus, an pro eo tempore fuerit licita.

Calvinus, negat in *cap.* 1. Samuelis, ſeu primi Regum; volens, Polygamiam unius viri cum pluribus uxoribus ſimul, ſemper fuiſſe jure naturali, ac divino prohibitam, & audacter aſſerens veteres Patriarchas ineundo cum pluribus nuptias, adulterii reos factos fuiſſe; quod tamen Deus illis non imputavit, quod ex numero prædeſtinatorum eſſent. Et hoc maxime damnat citato loco in Elcana, qui cum eſſet de genere ſacerdotali duas accepit uxores Annam, & Phenennam Catholici tamen omnes contrarium ſentiunt,

§. II.

Reſolutio Dubii.

IV. DIco. Temporibus veterum Patriarcharum, & legis ſcriptæ licita erat ex divina diſpenſatione in populo Iſraelitico polygamia ſimultanea unius viri cum pluribus uxoribus. Ita Sanctus Thomas *quæſtion.* 65. *Supplement. art.* 2. ubi ita diſcurrit. Pluralitas uxorum eſſe dicitur contra legem naturæ, non quantum ad prima præcepta ejus, ſed quantum ad ſecunda, quæ quaſi concluſiones a primis præceptis derivantur, ut ex eodem Sancto Doctore dubio præcedente oſtenſum eſt. Sed licet ſuper iis, quæ primis præceptis legis naturæ adverſantur diſpenſatio cadere non poſſit, ſuper iis tamen, quæ quaſi concluſiones ex primis præceptis derivantur, ſecundum circumſtantias cadere poteſt diſpenſatio, ut traditur 1. 2. *quæſtion.* 94. *art.* 5. ſeu verius declaratio, ut, *Tom.* 1. *in* 1. 2. *de Legibus Quæſt.* 3. *Dub.* 6. §. 4. *num.* 44. ergo &c.

Minorem Sanctus Thomas ſic probat. *Quia actus humanus variari oportet ſecundum diverſas conditiones perſonarum & temporum, & aliarum circumſtantiarum: ideo concluſiones prædictæ a primis legis naturæ præceptis non procedunt, ut ſemper efficaciam habentes, ſed in majori parte, talis eſt enim tota materia moralis .... Et ideo ubi eorum efficacia deficit, licite ea prætermitti poſſunt.* Addit ſubinde. *Sed quia non eſt facile determinare hujuſmodi varietates; ideo illi, ex cujus auctoritate lex efficaciam habet, reſervatur, ut licentiam præbeat legem prætermittendi in illis caſibus, ad quo, legis efficatia non extendere ſe debet. Et talis licentia diſpenſatio dicitur, Lex autem de unitate uxoris non humanitus, ſed divinitus inſtituta, nec unquam verbo, aut litteris tradita, ſed cordi impreſſa, ſicut & alia, quæ ad legem naturæ qualitercumque pertinent. Et ideo in hoc a ſolo Deo diſpenſatio fieri potuit per inſpirationem internam; quæ quidem principaliter Patribus ſanctis facta eſt, & per eorum exemplum ad alios derivata eſt, eo tempore, quo oportebat prædictum naturæ præceptum prætermitti, ut major eſſet multiplicatio prolis ad cultum Dei educandæ.*

Unde ſic (concludit) *cum bonum prolis ſit principalis matrimonii finis ubi prolis multiplicatio neceſſaria erat, debuit negligi ad tempus impedimentum, quod poſſet in ſecundariis finibus evenire: ad quod removendum præceptum prohibens pluralitatem uxorum ordinatur, ut ex dictis patet.*

V. His